Масса а мехкашкара пролетараш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областен комитета а Грозненски горкома а, Нохч-ГIалгIай АССР-а оргкомитета а Грозненски къахьегамхой депутатий Совета а орган

Ера 27 март 1958 шу № 25 (2191) Мах 20 кеп.

Бераш та — дика барзкъаши кога гIирси

Советски наха чIоаггIа къоабалбу „Берий барзкъаши кога гIирси дукхагIа арахецарах, цар ассортимент шеръярах, дикал лакхъярах" бола ССКП ЦК-си СССР Министрий Советои бань соцам

Юрта боахам дIахо а тоабарна

Цхьа бутт хьалхагIа арабаьнна партен ЦК Пленума соцам а Н. С. Хрущева тезисаш а вай берригача советий мехка а Нохч-ГIалгIай АССР-е а бахача къахьегамхоша чIоагIа раьза хинна тIанийцад.

ДIадахача шерашка МТС-аша чIоагIа лоархIам болаш болх баьб вай беррига а юртбоахам социализме бигарна. Цар Iалальмате дукха кагий ахархой боахамаш колхозашка вIашагIтохара гIодаьд. Дуккхача кагийча колхозех йоккхий колхозаш яьй. Колхозашта эшаш йола, тайп-тайпара, дукха кадраш кийчъяьй. Колхозникаш балха лоархIам вIаштIехьабаккха, удобренеш екхаш латтташ хьаьнде, агрономически хьехамца ялаташ хьувкъаде, чоалхане машинащца лаьттанца болх бе Iомабаьб. Эсалча, мелача колхозех йоккхий. боахама низ чIоагIа болаш, миллионераш йолаш, йIаьхий колхозаш яьй. МТС-ш шоаш а яьхкай чIоагIа дегIа. ,

ХIанз кхийний дукхагIа йола колхозаш. Царна лаьттанца болх бе а, хьайбаш леладе а, шоай къахьегам вIашагIболла а, шоай боахама доалде а хов. Уж деррига а балхаш де ховрг долаш кийчъяь кхоачамболаш кадраш а я. Юртбоахама эшаш йола машинаш шоашка дIаехкача ужаш эца низболаш а кхы МТС-ашкара новкъостал ца эшаш, шоай боахам лелабе а, цунна доалде а ховрг долаш я дукхагIа йола, боахама чIоагIъенна. тоаенна, йIаьхий колхозаш. Цул совгIа хIанз, МТС-аша деш дола доал, цар боахам тоабарна новкъа да, хIана аьлча уж шоаш Iомаеннай доалде, царна шоашта хов шоай боахама доалде, цхьан боахама доалде гIерташ ши да килча болх вогIа лел.

Цудухьа, цу шедолча хIаман лоархIам а баь низболаш. шоашта доалде ховрг долаш, колхозаш йолча моттигашкара, МТС-ш дIа а яьха, царгара колхозашта эшаш йола юртбоахама машинаш цу колхозашка дIайохкийла, колхозий чоалхане машинаш тоае ремонтно-технически станцеш а йохкийла йоах ССКП ЦК февральски пленумо а нов. Н. С. Хрущева доклада тезисаша а.

МТС-аш дIаяхаро колхозий боахамашта деш дола доал тоададал совнагIа, МТС-ий а колхозий а доалдеча аппаратага додар дуккха а чухьанахьа доаккх дика говзалаш йоахкаш йола кадраш мукъаялийта, уж эшача метте дIаяхийта йиш хулийт.

Масса а йолча моттигашкара яха йиш яц МТС-аш дIа. Цхьайолча моттигашка хIанз а зIамига, мела колхозаш я. Цар низ бац шоашта боахама эшаш йола юртбоахама машинаш эца, хIаьта цхьаяраш шоашта доалде ховрг долаш кадраш йолаш а яц. Уж мо колхозаш йолча моттигашка МТС-аш йита еза, цу колхозий боахам а кадраш а чIоагIъяллалца.

Вай республике ССКП Нохч-ГIалгIай обкома хьалхаленца чIоагIа болх баьб, ЦК февральски пленума соцам а нов. Н. С. Хрущева доклада тезисаш а наха дIайовзийта а уж кхоачашъе а. Цу гIулакха 453 партийни а, комсомольски а, юртбоахама къахьегамхой а собранеш яьй 35623 саг чу а лоацаш. Цу собранешка, шоашта бакъахьа хетар дувцаш, 1683 саго къамаьлаш даьд. Цул совгIа 297470 сага 19 эзара лекци йийшай. Цу балхо гойтад ССКП ЦК пленума соцама а Н. С. Хрущева доклада тезисашта а вай республике баха къахьегамхой чIоагIа раьза хилар.

Вай республикан юртбоахама техника а чIоаггIа лакхъеннай. 1950 шера 2293 трактор хиннаяле 1957 шера 3861 трактор я, иззамо цу шерашка 414 комбайн хиннаяле 966 комбайн я, иштта дукхагIа кхыйола юртбоахама машинаш а я.

ЧIоагIа тоаеннай вай республикера колхозаш а.

ТIехьарча 5 шера, ерригача а шаьрача ухкача колхозий доход 68 миллионагара 148 миллионага кхаччалца лакхъеннай. Иштта айеннай цар екъаш йоаца фонд а. Цу тайпара лакхденнад, тIехьарча диъ шера, колхозаша чудахьаш дола хIама а: ялат 1,7 дакъа, гидуаргиш 1,6 дакъа, шура 2,4 дакъа.

Укх шера март бетта 20—21 деношка хиннача ССКП Нохч-ГIалгIай обкома шоллагIча пленумо, ССКП ЦК февральски пленумо баь соцам а нов. Н. С. Хрущевс ергйолча доклада тезисаш а къоабалдир. Вай республикерча берригача къахьегамхоша яьча предложеней лоархIам а баь, малагIа МТС-аш эргайоахаргъя, малагIаш ютаргья, мичахьа РТС-аш йохкаргья, соцам бир шоллагIча пленумо. Цу соцамах эргаяха мегаргйолаш лаьрхIай: Грозненски, Малгобекски, Червленски, Шелковской, Каргалински, Кировски, Орджоникидзевски, Карабулакски МТС-аш. Цу МТС-ий когаметта колхозий чоалхане техника тоае, 5 лохе яьзъяь РТС-аш яхка лаьрхIай: Грозненски, Сунженски, Наурски, Шелковской, Каргалински. Шоашта эшаш йола техника эца низбоацаш а, кхыча гIулакхий кхоачам боацаш а йолча лоамашкарча а, кхыча районашкарча а колхозашта хIанзалца санна новкъостал де а. цар боахамаш тоаде а йитай Ножай-Юртовский, Веденски, Советски, Нестеровски, Наурски МТС-аш.

ССКП Нохч-ГIалгIай Обкома шоллагIа пленум догтийша я, вай республикерча берригача къахьегамхоша вай коммунистически парте а советски правительствос а «колхозни строй дIахо дегIаярахи машинно-тракторни станцеш эргаяхарахи» даь соцамаш беррига низ тIа а бахийта хьинарийца чакхдоахаргхиларахи, шоашта тIалатта декхараш доккхийча толамашца кхоачаш а деш, вай мохк коммунизме бига къахьегарг хиларахи.

ССКП Центральни Комитетеи ССР-а Союза Министрий Советеи

Берий барзкъаши кога гIирси дукхагIа арахецарах, цар ассортимент шеръярах а дикал лакхъярах а

Берий барзкъаши кога гIирси дукхагIа арахецарах, цар ассортимент шеръярах а дикал лакхъярах а долча дешага хьежар ССКП Центральни Комитети ССР-а Союза Министрий Советн.

ССКП-а Центральни Комитетон СССР-а Министрий Советои белгалдаьккхар, дIахо а къахьегамхой материальни вахар-хьал тоадалар, цар культура лакхъялар бахьан долаш хадданза дегIадоагIа бахача наха тайп-тайпара дола дуккха эша товараш хеттилга. Промышленностьи юрта боахами дегIабоагIаш даьхача толамаша торо елар укх тIеххьарча шерашка промышленни товараш лоархIам боллаш дукхагIа арахеца. Из иштта доллашехь, баха нах хIанз а бизза Iалашбац цхьадолча товарех. Къьстта хоалуш да дохка берий цхьадола товараш цатоилга. Магазинашка цкъаза эца корабагIац беззача боарамах, бесах, фасонах бола берий кога гIирс, трикотажни изделеш, костюмаш, барзкъаш, полтош. КIезга хьабу юртарча берашта эша кога бIайха гIирс, юфтеви иккаш, аьхки бувхабу кога спортивни гIирс, хIаьта иштта берашта барзкъаш де эша къаьстта дола кIадаш. Эцархой дегIадаьхкача хьашташта мадеззара дика дац арахеца дуккха берий товараш.

Бахача наха эша берий барзкъаши кога гIирси кхоачам боллаш хилийтара дола из тайпа гIулакх дашха йиш яц бедала торонаш йоацаш а вай промышленноста уж арахеца вIаштIехьа доацаш а хиларца, боккъалдар аьлча из да моттигерча советски, боахаман органаша, промышленни предприятешта хьалхе лелаераша цу гIулакха теркам беш ца хилар. СССР-а торговлен министерствос, Центросоюзо, цар моттигерча органаша кхоачам боллаш Iомадац тайп-тайпара дола берашта эша товараш хилийтара дош доагIача бесса берий товараш арахецилга лакхдар а цар дикал тоаяр а дIадехац промышленностагара.

Бахача наха эшарга хьежжа бизза кхоачам хиллая долча боарамашца лоархIам боллаш ассортимент шер а еш, дикал лакх а еш, берий барзкъаши кога гIирси укх гарггарча шин шера арахеца торо йолаш лерхI вай промышленность ССКП ЦК-аси СССР-а Министрий Советои.

ССКП ЦК-аси СССР-а Министрий Советои оттаду:

1. ЛоархIам боллаш лакхдолда берий барзкъаши кога гIирси арахецилга. 1958 шера арахецалба берашта бола кога телата гIирс 149,5 млн. парал кIезгагIа боацаш (е 1957 шера арахийца хинначул 27,3 процент дукхагIа) пинеткаш — 5,8 млн. пара, пасаташ-носкеш — 310 млн. пара, чухнахьа дувхаду трикотажни барзкъаш — 130 млн., тIехнахьа дувхаду трикотажни барзкъаш — 55 млн., хIаьта иштта чIоагIъьча планаца нийсдича берий тайп-тайпара йола тийга хIамаш цхьа миллиард сом мах болаш дукхагIа арахецийла.

2. Союзни республикай Министрий Советаш декхарийла йойла:

1959 шера денз дIахо йодача хана берий пасаташ, тайп-тайпара йола тийга, трикотажни хIамаш, хIаьта иштта берий кога телата гIирс а бахача наьха хьашташта бизза кхоачам бергболаш арахецилга лакхдар планаш тIа увттаде;

берий барзкъаши кога гIирси арахецилга дIахо а лакхде 1958—1959 шерашка 22 швейни, 18 трикотажни, 34 телата—кога гIирса предприятеш хьалъяреи юха эргайоаккхаш тоаяреи сихдарца производственни мощносташ йолайолийтилга вIаштIехьа доаккхалда.

Укх гаргарча шерашка кога гIирс арахецилга дегIадоаладе эша телата товараш Iалашдергдолаш, кожзаводий мощносташ лоархIам боллаш лакъе еза.

3. 1958 шера швейни, трикотажни, телата — кога гIирса промышленноста предприятешка гIолларча строительно-монтажни балхашта эша капиталовложенеш дукхал 195 млн. сом лакхйойла.

4. Союзни республикай Министрий Советашта могадолда берашта арахецача хIамай дикал лоархIам боллаш лакхъяра а берий барзкъаши кога гIирси лелабара чIоагIа, ассортимент, фасонаш, моделаш йолаш хилар шердеш дола гIулакхаш дIададахьара а, хIаьта иштта уж хIамаш хьаеча материалий бесаши зизаши тоадара а дешага хьажар. Из деш берий хIама дика тоае а цар ассортимент шеръе а ер гIулакхаш де деза:

а) 1958 шера ах шу даьлча денз, берий барзкъаш де кIадаш — набивнойи шаьра, басар хьекхан вельвет, «снежинка» яха искусственни бекх, хий тIа ца эца кIадаш, байга боброк, драп, тайп-тайпара структура а, дувзар а, бесаш а дола берий полтош, костюмаш, барзкъаш ду кIадаш арахецилгеи уж швейни промышленноста предприятешка дIахоачийтилгеи шерде. Хадданза хьаде деза берий полтошта, костюмашта, барзкъашта эша керда структура йола, маьха деза доаца кIадаш, хIаьта иштта тайп-тайпара йола берий хIамаш ю боамби, штапельни, лена кIадаш, уж кIадаш производствон юкъе доаладе а деза;

б) берашта эша кIайча трикотажни гатан чухьадувха барзкъаш, хIаьта иштта кIай пасташ-носкеш маьхаш деча организацешка кхоачам боллаш дIакхачийтара гIулакх де деза. ТIеханхьа дувхаду баракъаш ду трикотаж духхьал басар даьча тхан а ах тхан а аьхингах мара ма йойла. Берашта тIеханахьа дувхаду барзкъаш ду трикотаж дукхагIа тхани ах тхани аьхинга лакхера номераш йохийташ хьае еза. Берий пасташ-носкеш а трикотажах ду тIеханахьа дувхаду барзкъаш а леладеш ха дукхагIа яккхийтарна, капрона волокноца увш, боамбе а тхан а аьхинг уж деча дIадохийтилга шерде деза;

в) берий кога гIирс арахеца беза телата сома айра долаш, айран тIа резина тIатеха, хIаьта гатах бу кога гIирс — телата бовхьигаш долаш. Школе даха ха йоацача берашта шеврета тIехе йола кога гIирс белга соцаде деза, капрона волокноца исхали чутеха йIайха ботинкаш елга вIаштIехьа даккха деза, сандалеш, сандалеташ, аьхки ювхаю туфлеш, кога спортивни гIирс, хIаьта иштта юртарча районашкарча берашта юфтевой иккаши ботинкаши дукхагIа арахеца еза школе дешача берашта телата подладка йола микропористи резине айра долаш бола кога гIирс арахецилга шерде деза;

г) берашта ю хIамаш цу гIулакха къоастаяьча фабрикашка е къаьсттача цехашка елга, закон а хинна дIаоттаргдолаш, 1958—1959 шерашка швейни предприятешка специализаци чакхъяккха еза. Берий барзкъаши кога гIирси беча эша чухьа тоха материалаш а фурнитура а дукхагIеи дикагIеи арахецилга вIаштIехьа а чакхдаккха а деза 1958—1959 шерашка;

д) 1958—1959 шерашка берий барзкъаши кога гIирси тега а царна ремонт ю а ательеш, мастерскеш, шеръе еза. ХIаьта иштта йолаш йолча мастерской болх а тоабе беза;

е) берий барзкъаши кога гIирси бохкилга дикагIа вIаштIехьадаккха деза, шоаш къаьста йола берий магазинаши промтоварни магазинашкара отделаши шеръе еза.

* * *

Бахача наха эша берий барзкъаши кога гIирси бизза кхоачам бола хилийтара боккха лоархIам а беш, ССКП ЦК-аси СССР-а Министрий Советои Союзни республикай компартей ЦК-аш, партен крайкомаш, обкомаш, республикай Министрий Советаш, къахьегамхой депутатий областнойи краевойи Советий исполкомаш декхарийла яьй оттаяь заданеш йизза кхоачашъяр Iалашде а мел эша тайп-тайпара дола берий барзкъаши кога гIирси массанахьа дохкаш хилийтарна динза дарг мел доацар де а.

СОВЕТСКИ СОЮЗЕ ГIОЛЛА

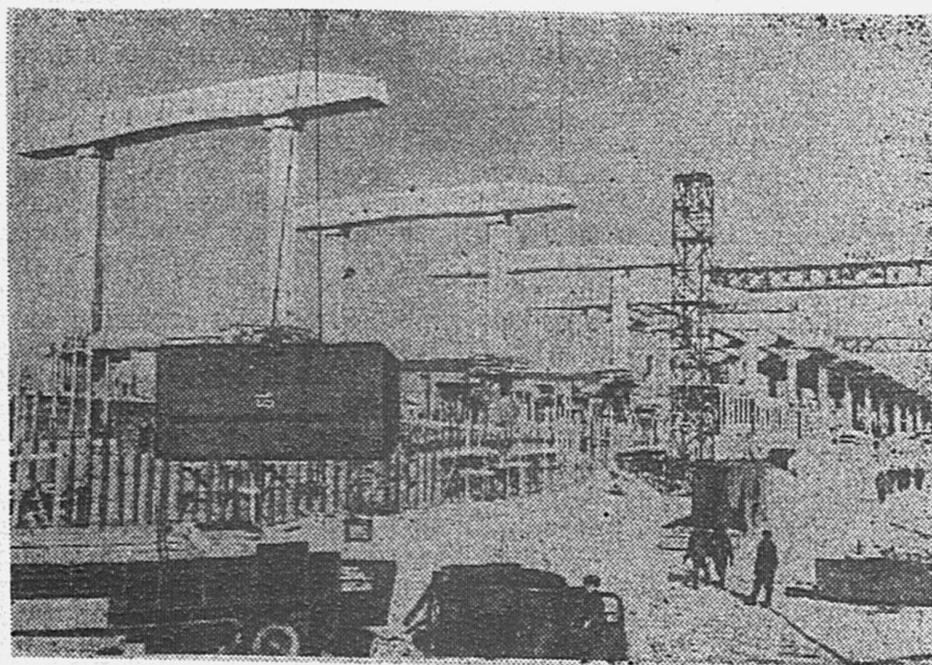

Москва. Лужникаштеи Ленински гораштеи юкъе IодоагIача Москвахина тIагIолла шозза вIаштIардаь аьшкабетонни тIий туллаш латт. ДIоахал шин километрал совгIа да цун. ХIанз хадданза деш балхаш да цига.

Сурта тIа: тIий туллаш йола моттиг.

Н. Кулешова сурт ТАСС Фотохроника.

Азербайджански ССР. Шергарашерга лакхлуш латт Дашкесане доаха лаьттан пайдана рузкъаш. Тохкам баьча дашкесански лоамашка корадаьча аьшка рудас, серни колчедана, кобальта, алуниташа торо хилийтар укхаза йоккха лоаман рудай комбинат йилла.

Къилбаседа — малхбоалехьарчеи къилбаседа — малхбузехьарчеи рудникий коллективаша ханал хьалха квартальни план кхоачашъе декхар тIаийцад.

Сурта тIа: къилбаседа-мелхбузехьарча руднике доаккхаш латта руда.

Г. Пастушкова сурт ТАСС Фотохроника

Колхозни строй дIахо дегIаярахи машинно-тракторни станцеш эргаяхарахи дола дош дувц дерригача халкъо

★ ★ ★ ★

Ленина цIерагIча колхоза собранера

Уж гIулакхаш дувца вIашагIкхийтар укх деношка Грозненски юрта района Ленин цIерагIача колхоза колхозникаш.

Шоаш вIашагIкхетара декхар гулбеннарашка дIакхайкадеш а, из кхоачашдарна къамаьл дир колхоза председатела нов. Гагуевс. Цо аьлар: — Тахан вай бувцаш бола ССКП ЦК февральски Пленума соцами Н. С. Хрущева доклада тезисаши Советски Союза берригача къахьегамхошта довзийта а юрта боахаман къахьегамхошка шоашта бакъахьа хета предложенеш уж кхоачашдарна юкъе йоалаяйта а арадаьхад вай партеси правительствоси.

ДIадахача шерашка юрта боахам айбарна, колхозий вахар лакхдарна Iалальмате боккха болх баьб МТС-аша. ТIехь-тIехьагIа дегIабоагIаш латт колхоза юкъара боахам, колхозникий вахар тоалуш доагIа.

ХIанз колхоза боахам, укх гарггарча шерашка шозза-кхозза дукхагIа керттера продукци яккха торо йолаш ба. Цхьабакъда, хIанз латташ йолча системо — цхьан боахаман болх шин учрежденено лелабеш, шин тайпара цунна доал деш хиларо тIехьатетт юрта боахам сихагIа дегIабар.

Цудухьа баьб партеси правительствоси МТС-ашкара механизмаш колхозашка йохкарна а МТС-аш эргаяхарна а баь соцам.

Дуккхаза нийслора колхоза хьалхле лелаераша МТС-а доалахь йола, колхоза болх беш йоалла механизм дукхагIа из эшача балха тIа дIахьожае йиш йоацаш моттигаш. Нагахьа санна колхоза агронома, правленес кхаьга латта а хьоккхашехьа а оардаш чуэца яхе а, канех фийгаш Iолегаш из докъаденна латте а раздельни уборках чуэца оалар МТС-а хьалхле лелаераша.

Иштта моттиг нийсъелар дахача шера а. Из хулар колхоза балхащца колхозникий йолча тайпара йоакхо а дог лазилга а МТС-а болхлой йоацандаь.

МТС-а болхлоша бу болх дукхагIа кIаьда оахам де гIерташ бора, хIана аьлча, колхоза продуктивность лакхъяларахи, лохъяларахи шоаш бехктокхаме боацандаь. Баьча балха царна луш дола хIама тракторни балхаш дукхагIа дарга хьежжа хулар. хIаьта колхозникашта луш дар, колхоза дохода продуктивность дукхагIа хиларга хьежжа хулар.

МТС-агара механизмаши боахами колхозо хьайицача торо хургья ший болхлошта дукхагIа эшшача трактор, комбайн, кхыйола механизм дIаоттае, МТС-а хьалхле лелаерашкаца а хетташ бе беза болх механизаторашка байта.

— Вай колхозага торо я, — йоах дIахо нов. Гагуевс, — МТС-агара юртабоахамий машинаш хьаэца.

Цул тIехьагIа къамаьл даьча колхозница йолча новкъоста Шияновас аьлар: вай колхозникаша хьалха дийца а царна довзаш а да тахан вай дувца гIулакхаш. Гуча да Iалальмате боккха пайда колхоза а паччахьалкхенна а боалаш гIулакх из хилар.

Мишта хул из шинна оагIонна пайда болаш? Хьалха вай дIателаш хинна натуроплата хIанз пачхьалкхенга дохкаргда.

ДIахо, механизмашца болх бе эшаш дола доагам кооперативни маьхах ийдора колхозо. ХIанз, пачхьалкхено дохкаш хургда из колхозага. Нагахьа санна пачхьалкхен маьхал кIезиг-дукха деза гIа из хуле а, кооперативни маьхал дарегIа хургда из. Цо а лу шинна а оагIонна пайда.

МТС-е болх беча хана еха оатхал шийга дIаяллалца слесарь ваьгIавале хIанз сона бе болх хьаба, сона трудоденаш деза аргда цо. Вай колхозий вIаштIехьхугдац мастерскешта мел эша болх лоаттабе, механизмаш кIезига хиларца. Шоашта болчул дукхагIа болх бе йиш йолча мастерскешка торо хургья кхыча организацешкара заказаш хьайиде, уж кхоачашдаро дикка пайда лургба колхоза.

Ший ханнахьеи Iалальмате боккха пайда болаши соцам ба партеси правительствоси баьр. Аз дог раьза долаш къоабалбу из соцам, — йоах новкъоста Шияновас.

МТС-а масса а волча болхлочо къоабалбеши, хьаллоацаши ба ССКП ЦК февральски Пленумо баь соцам. Механизатораш, цаI санна шевар раьза ва колхозе дIачуваха.

Колхозаникаша Дрогановси, бригадира Куленкосии, иштта кхибараши йоах: тIехьа ца а тетташ МТС-а боахами механизмаши хьаэца а болх дIабахьа а беза. Оаха чIоггIа къоабалду партеси правительствоси ахархой вахар тоаде а, вай пачхьалкхе йIаьхегIа е а лаьрхIа дола из боккхача лоархIамера гIулакх.

Укх деношка Назрановски района совхозашка, предприятешка Iалальмате чIоагIа дог айдаларца Iомабу колхозни строй дIахо дегIаярахи МТС-аш эргаяхарахи бола ССКП февральски Пленума соцами СССР-а Лакхехьарча Совета сессе нов. Н. С. Хрущевс ергйолча доклада тезисаши.

Назрановски совхоза Плиевски отделенен комсомольцийи кагийча наьхеи собране цу хьакъехьа доклад йир ВЛКСМ Назрановски райкома секретара нов. Боковс. Докладчика а пренеех къамаьлаш даьчар а чIоагIа раьза хиларца тIаийцар ший ханнахьа а нийса а баь соцам. Цар белгалдаьккхар МТС-аш эргаяхаро вай социалистически юрта боахам дIахо а тоаберг хилар.

Сурта тIа: ВЛКСМ Назрановски райкома секретарь нов. Боков доклад еш воал.

Плиев И. сурт а текст а.

Горьковски областа юрта боахама болхлошта Социалистически Къахьегама Турпалхочун цIи ялараx дола

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Юртбоахаман продукташ йоахилга лакхдеш а уж паччахьалкхенна дIалуш а баьча балха тIех доккхий толамаш дахарах Ленина орден а «Серп и молот» яха дошо медаль а луш Социалистически къахьегама Турпалхочун цIи лойла:

1. Буренина Прасковья Федоровна — Горьковски юртбоахама института дешара-опытни боахама дояркана.

2. Демин Павел Михайловича — Богородски района «Искра» яхача колхоза председатела.

3. Зорин Иван Федоровича — Шатковски района «Власть Советов» яхача колхоза председатела.

4. Короткова Александра Ивановнана — Богородски района «Крестьянин» яхача колхоза дояркана.

5. Красиков Трофим Васильевича — Ковернински района Мичурина цIерахча колхоза председатела.

6. Кузенцов Николай Александровича — Богородски района «Крестьянин» яхача колхоза председатела.

7. Разумовски Иван Ивановича — Чкаловски района «Авангард» яхача колхоза председатела.

8. Смирнов Феадосий Прокопьевича — Уренски района «Трактор» яхача колхоза кхашлеладеча бригадан бригадира.

9. Сабаева Татьяна Михайловна — Боргски района «Боргская ферма» яхача совхоза дояркана.

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председатель К. ВОРОШИЛОВ

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 12 март 1958 ш.

ССКП Нохч-ГIалгIай обкома II-гIа пленум

1958 шера 20-21 марта Советски Союза Коммунистически партен Нохч-ГIалгIай обкома шоллагIа пленум хилар. Пленумо дийцар ши дош:

1. ССКП ЦК февральски Пленума итогехи колхозни строй дIахо дегIаярнеи машинно-тракторни станцеш эргаяхарнеи республикан парторганизацен декхарехи.

2. Нохч-ГIалгIай АССР юхаметтаоттаярца бахача наха юкъера массово-политически болх мишта латти тоабарна де дезари.

Хьалхарча дешах «ССКП ЦК февральски Пленума итогехи колхозни строй дIахо дегIаярнеи машинно-тракторни станцеш эргаяхарнеи республикан парторганизацен декхарехи» доклад йир ССКП Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара нов. **Яковлевс.** ССКП ЦК февральски Пленума соцамои хIанз хургйолча СССР-а Лакхехьарча Совета сессе нов. Н. С. Хрущевс ергйолча доклада тезисашеи, аьлар докладчико, берригa мохк айбаьб, дерригача советски халкъан уйла шийна тIаерзаьй. Денгара-ди ме доал шерлуш латт бокъонца исторически лоархIам бола уж документаш дерригача халкъо Iомаделга.

Дерригача советски халкъаца цхьана чIоагIа уж дешаш Iомаду вай республикан къахьегамхоша а. Таханалца партийни, комсомольскии, къахьегамхой юкъареи 453 собрани хиннай 35623 саг юкъе волаш 1.683 саго къамаьлаш а деш. 297.470 саг юкъе а озаш 19 эзар лекции, доклади, беседеи яьй.

Берригаш раьза а болаш ССКП ЦК Пленума соцам къоабал а беш къамаьлаш мел даьраша вахаро хьахьекхача дуккхача бакъдарашца белгалдир партес чакхдаха оттадаь гIулакхаш нийсеи ший ханнахьа оттадаьи хилар, дуккха а предложенеш йоалайир уж дикагIа чакхдахарна.

Колхозни строй дIахо дегIаярнеи МТС-аш эргаяхарнеи де оттадьраш, юрта боахам сихха айбарна партес доккхий гIулакхаш дарца вахаро ше кийчдаь хьаоттадаьд. Из къаьгга гуш да вай республикан юрта боахамерча гIулакхашца.

ССКП ЦК сентябрьски Пленум (1953 шу) хинначул тIехьагIа алхха Грознера юрта партийнии, советскии, боахамеи хьалхле лелаеча балха 300-нел совгIа саг вахийтав. ДукхагIа долча даькъе уж бар эшаш йола специальнии политически кийчо а вахара йоккха опыт а йолаш бола нах. Царех дукхачар партен решенеш вахарца дика кхоачашъе ховш хилар хьахьекхар. Царца ба Сунженски района Кирова цIерагIча колхоза председатель нов. Наумов, XX партсъезда цIерагIча колхоза председатель нов. Кузнецов, Каргалински районерча Фрунзе цIерагIчун — нов. Кравец, «40 лет Октября» яхачун — нов. Крылов, Шелковски района «Коминтерн» яхача колхоза председатель нов. Вьючный, гор. Малгобека «Кавказ» яхача колхоза председатель нов. Кобыляцкий.

Юртара партийни организацеш кадращца чIоагIъярца партийни комитеташта хьалхле лелаерий состав дикагIа хиннай, юртарча партийни комитеташка лоархIам болаш дукхагIа ба лакхереи йистедаккханза лакхереи дешар дийшараш. Нагахьа санна ССКП ЦК сентябрьски Пленум хилалехьа лакхера дешар дийша партен райкомий хьалхара секретараш 15 процент хиннабале, хIанз 74 процент ба. Партен райкомий шоллагIа бола секретараш а иштта лакхереи йистедаккханза лакхереи дешар дийша ба. ЛоархIам болаш дикагIа я райисполкомий председателей состав.

ТIехьарча шерашка колхозашкара а МТС-ашкара а первични парторганизацеш дукхагIа хинна ца Iеш, цига тIакхийттаб дийша бола, балха дика говзал йола болхлой, юрта боахама специалисташ. 1953 шерагара 1957 шерага кхоачаш юртбоахаман парторганизацешкара коммунисташ 700-нел дукхагIа тIакхийттаб. Масала, Каргалински Шелковски районашка колхозни праторганизацешкара коммунисташ шозза дукхагIа хиннаб. ХIанз аханел дукхагIча колхозни парторганизацешка партбюрош я.

ДукхагIа йолча колхозни парторганизацеша ховш лелабу шоай болх, юртбоахаман производство чехкагIа айярна артелий коллективаша лоаттабеча къовсама юкъе хьалхле лелаю низ хинна, партен дерригa гIулакхаш чакхдахарна тешам болаш йола чIоагIале хинна дIаэттай.

Пачхаьхалкхено доккха новкъостал дарца вай республикан юрта боахам техникаца Iалашбар лоархIам болаш лакхденнад. Ераш да 1950 шу 1957 шераца нийсдича дола бакъдараш.

	1950	1957	1957 ш. 1950 ш. процентащца
15 говра низаца лоархIам бича еррига трактораш	2.293	3861	168
Тракторни парка низ (эзар говра низаца)	34,4	57,9	169
15 футовичарга яьхача еррига ялатий комбайнаш	414	966	233

Машинно-тракторни парке керда-ча конструкцен машинаш тIакхийттай. Фаткенца болх беш хинна къаьнара трактораш дизельни йолча экономични а балха лакха овсарле а йолчарца хийцай. Республике я бIаьш шоаш лела фийг бола ялаташ, силос, хьажкIаш чуэца комбайнаш. Колхозашта мел эш кердагIча конструкцей квадратно-гнездови сеялкаши навесной культиватораши Iалашъяьй. Материальни-технически база дегIаяро, юрта боахам кердагIча техникаца Iалашбаро, колхозаши МТС-аши балха говзал йолча кадрашца чIоагIъяро, юртбоахаман продукташта заготовительнии эцареи маьхаш лакхдаро, юртбоахаман болхлой материальни пайда эцарна болх бе безам лакхбаро гIо дир колхозаш чIоагIъярна лаьттанцарча балхахи хьайбай боахамехи хьайоала продукци дукхагIа ярна. Республикан колхозашкеи совхозашкеи ялат гулделга 1953 шера 173 эзар тонн хиннача 1957 шера 293 эзар тоннага кхаччалца лакхденнад, е 1,7-зза. Иштта лакхденнад гидуаргаш, комсаш, доакъар гулделга. Доакъара ба за чIоагIъярахи доахан кхабар тоадарахи цар продуктивность лакхъеннай, из гу укх бакъдарех:

	1953 шу	1957 ш.	1953 ш. 1957 ш. процентащца
Фуражни Iаттагара шура яккхар кг.	825	1945	235
Цхьан устагIан тIера тха даккхар кг.	2,6	4,4	169
Цхьан котамгара гулдаь фуаш	58	92	160

Кхашкареи хьайбай боахамашкареи валови продукци яккхар дегIадаро гIо дир юрта боахаман товарность сихха лакхъярна. 1953 шераца нийсдича 1957 шера республикан колхозашеи совхозашеи пачхаьалкхенна дIачуденнад ялат 2,45 дукхагIа. гидуаргаш — 2-зза, комсаш — 3,37, шура — 2,21, тха 1,53, фуаш 2-зза гаргга овощаш — 1,33. Республике колхозаш вIашагIтохаро гIо дир производствон средствaех дикагIа пайда эцарна, продукцех дIабода мах лохбарна, Iалашдир колхозаш дIахо а сихха дегIаяри цар экономика чIоагIъяри. 1957 шера юкъера лаьрхIача шаьрачарча районий хIара колхоза ахчан пайда 4225 эзар сом хилар, 1953 шера 1400 эзар сом хиннача, хIаьта юкъара пайда 1952 шера 68 миллион сом хиннача, 148 миллион сомага кхоачаш лакхбеннаб. Цхьайолча колхозаша дуккха а миллионаш пайдаш доах: Сунженски районерча XIX партсъезда цIерагIча колхозо шера 11,3 млн. сом, цу районерча XX-ча партсъезда цIерагIча колхозо 10,3 млн. сом, Шелковски районерча Калинина цIерагIча колхозо 9 млн. сомал совгIа.

ТIехьарча 5 шера шаьрача ухкача колхозий екъаш йоаца фондаш шозза совгIа дукхагIа а хинна 1952 шера 68 млн. сом хиннача 1957 шера 140 млн. сом а хиннай.

Из иштта хиларца, хIанз латтача хьал тIа, республикан дукхагIа йола колхозаш организационно а экономически а чIоагIъеннача хана МТС-аш эргаяханза яргйоаца ха хьа тIа кхаьчай. МТС-ашка гIолла колхозашта производственно-технически гIулакх дара къаьна форма кхы тарлуш яц юрта боахаман хIама хьадара низаш дегIадарна эшачарца, цул совгIа дукхагIа йолча хана из новкъарло еш я дикагIа йола колхозаш дIахо айярна. Шолхленца хьалхле лелаелга къаьстта во Iаткъаш да МТС-о цхьан колхоза гIулакх деча. Масала, Малгобекски МТС. Цо гIулакх ду «Кавказ» яхача колхоза. Цу колхозе правленен председатель воацаш юрта боахаман специалистий йоккха группа я (кхоъ агроном, шиъ зоотехник, шиъ ветболхло, хьайбаш леладеча фермашта механизаци яра механик иштта кхыбараш), кхашкарча бригадий бригадираш, счетни болхлой лоархIам болаш йола аппарат. Цунца цхьан МТС-а штате ба агроном, зоотехник, тракторни бригадай бригадираш, счетни болхлой. Уж берригаш а цхьан лаьтта цхьа декхар кхоачащдеш ба, цхьабакъда дукхагIа йолча хана вIашдухьалеш йола указанеш тел цар. МТС-ои колхозои цхьанне санна вокхо а юртбоахаман отчетность а лелаю план а увттаю, тракторни бригадай бригадирашта балхаш кхоачащде заданеш колхоза правленес а МТС-а директора а тел. Бахьан доацаш дац МТС-ийи колхозийи хьалхле лелаераш дукхача хана денз кердагIа дикагIа йола вIаший леладеча гIулакхий форма леха болабенна хилар. Иштта Сунженскии Наурскии районашка хьаьяр комплексни тракторно-полеводчески бригадаш.

Партес лаьрхIа МТС-аш эргаяхаро хьалхле лелаярна шолхле, параллелизм, производство вIашагIйоллярна цхьа да ца хилар дIадоаккхаргда. Доал деш йола аппарат кIезиглургья, хIаьта из хиларах юртбоахаман продукци хьаярна дIадодар кIезиглургда. ХIанз баьча лоархIамах МТС-ий аппарат кIезигьярах вай республике пачхаьалкхен расходаш 3—3,5 млн. сом кIезиглургья.

Вай хьал тIа МТС-аш эргаяхара ССКП ЦК указани нийсагIа кхоачашъярна партен обкома бюрос укх пленумга кийчлуш, массехк совещани яьй партийнии советскии болхлошца, колхозий председателашца, совхозийи МТС-ийи директорашца, юрта боахаман специалисташца. Цар йоалаьча предложений лоархIам а баь ССКП обкома бюроси НГIАССР-а оргкомитетои отта а яь тIаийцай МТС-аш эргаяхареи республикан колхозашка トラкторaши кхыйола юртбоахаман машинаши дIаяллареи укх лохехьара план.

Грозненски районе гIолла. Грозненски МТС-ах Грозненски ремонтно-технически станци е. МТС-а техника 1 Май цIерагIча «Новый быт» яхача, Ленина цIерагIча «Аргун» яхача колхозашта дIаяла. «Советская Россия» яхача колхоза экономически эсала хиларах техника эца торо яц, хIаьта цудухьа цунна гIулакх дергда РТС-с.

Сунженски районе гIолла. Орджоникидзевски МТС-ах Сунженски ремонтно - технически станци е. Тракторaши кхыйола юртбоахаман машинаши Орджоникидзевски МТС-о гIулакх деш хиннача колхозашта дIаяла. Карабулакски МТС дIайоакх, цу МТС-а トラкторaши юртбоахаман машинаши дIалу Кирова цIерагIчеи XIX партсъезда цIерагIчеи колхозашка. Нестеровски МТС юхеюс Сунженски районе керда вIашагIъехкача «Заветы Ильича», «Красный Октябрь», «Восход» яхача колхозаштеи Первомайски района колхозаштеи гIулакх де. Цу МТС-а «Путь к коммунизму» яхача колхоза тIачIоагIъяь хинна トラкторaши кхыйола машинаши цу колхоза дIалу, хIаьта цунна технически гIулакх дари запчастащцеи доагамцеи Iалашъяри Сунженски РТС-анна тIадул.

Малгобеке гIолла. Малгобекски МТС-а トラкторaш, юртбоахаман машинаш, производственни нах чубахеи цIенош, ший обрудовани а тIехьа ремонтни мастерскеш «Кавказ» яхача колхоза дIалу. Колхоз запчастащцеи доагамцеи Iалашъелга Сунженски РТС-анна тIадул.

Шелковски районе гIолла. Шелковски МТС-ах ремонтно-технически станци ю. Тракторaши кхыйола юртбоахаман машинаши МТС-а тIачIоагIъяь хиннача колхозашка дIалу. Шелковски РТС-ас (хьалха хиннача МТС-а хьал тIа) производственно-технически гIулакх дергда экономически низ кIезига болаш хиларца Орджоникидзе цIерагIчеи Кирова цIерагIчеи колхозашта. Червленски МТС-а トラкторaши юртбоахаман машинаши Сталина цIерагIчеи «Коминтерн» яхачеи колхозашка дIалу, цунца Сталина цIерагIча колхоза дIалу белгалъьча МТС-а производственнии нах чубахеи цIенош, ший оборудовани а тIехьа ремонтни мастерски. Уж колхозаш запасни частещцеи доагамцеи Iалашъяр Шелковски РТС-анна тIадул.

Каргалински районе гIолла. Каргалински МТС-ах Каргалински ремонтно - технически станци ю, МТС-а техника йоагIача колхозашка дIалу.

Наурски районе гIолла. Кировски МТС-ах Наурски ремонтно-технически станци ю, トラкторaши кхыйола юртбоахаман машинаши цунна тIачIоагIъяьча колхозашка дIалу. «12 лет Октября» яхача колхоза тIачIоагIъяь Наурски МТС-а トラкторaши юртбоахаман машинаши цунна дIалу, хIаьта Калинина цIерагIеи «40 лет Октября» яхеи колхозаш Наурски РТС-ас производственно-технически гIулакх деш юсаргья.

Тракторaши кхыйола юртбоахаман техникеи эца лаьрхIача 27 колхоза торо хургья укх ханашка паччахьалкхенца расчет е: 1959 шера 3 колхозага, 1960 шера — 12, 1961 — 7, хIаьта 1962 шера — 5 колхозага.

Юрта боахаман управлени, ССКП райкомаш, райисполкомаш, МТС-ий директораш, колхозий председателаш декхарийла ба МТС-ашкара колхозашка トラкторaши кхыйола юртбоахаман машинаши дIачулулга дика вIашагIделла чакхдаккха. Уж дIалулгеи дIаэцилгеи чакхдаккха деза машинан марка, номер, балансови махи технически тишъялара проценти тIадолаш акт оттаярца. Акташта кулгаш язду райисполкома викал, МТС-а директори керттера инженери, колхоза председатель, トラкторни бригадай бригадираш, Юртбоахаман банка викал юкъе болча комиссес.

Экономически низ болаш йолча колхозий колхозникаш МТС-ашкара техника эца берригаш раьза хиларца цу техниканна гIулакх де дика кийчо е еза. Колхозаш хIанзе а йолаяла еза текущи ремонт ярна мастерскеш, トラкторaши юртбоахаман машинаши чулоаттае гаражаши, кхоаленаши доагама нефтебазаши хьалъе. Цу гIулакха колхозашта доккха новкъостал ду а лургда де декхарийла а я шефство лелаю предприятеш, городера гIишлош хьалъю предприятеш, Сельстрой.

МТС-аш эргаяхарца лоархIам болаш дукха трактористаш, комбайнераш, иштта кхыбола балха говзал йола болхлойи хIаьта иштта юрта боахаман специалисташи колхозашка балха боагIаргба. Юрта боахаман управлени, ССКП райкомаш, райисполкомаш, МТС-ий директораш, колхозий правленеш декхарийла я цу болхлошта хиланза даргдоаца материальни-вахара хьал Iалашдарна йоакхо е. ЛоархIам болаш да МТС-е хинна къахьегамах доагIача алапен гарантийни минимум трактористашта ютилга. Юрта боахама специалисташ майрра дIаувттабе беза бригадашта, фермашта и. кх. д. доал де.

Къаьстта йоакхо е еза юрта боахаман специалистийи механизаторийи керда кадраш кийчъярна. Агрономаш, механизатораш, зоотехникаш, ветеринарни фельдшераш вайцига кийбчу Назрановски Серноводски техникумашка, トラкториcташи, комбайнераши — механизацен кхаь училищаш. Уж дешара заведенеш вайна бизза тоъам беш я, цхьабакъда кийчъеча кадрай профиль шеръе еза. Колхозашта хIанз эш слесараш, токараш, электрикаш иштта кхыбола ремонтни болхлой, хIаьта механизацен училищаша кийчбе а беза уж. Колхозашеи совхозашеи цига хьежабе беза дикагIа бола болхлой.

Юрта боахаман управлении МТС-ий директораши トラкторaш дIаенначул тIехьагIа декхарийла ба колхозашта цар дIадеха нефтепродукташ, запасни часташ дIахеца, トラкторaштеи юртбоахаман машинаштеи технически гIулакхи ремонти е, колхозо дехар дича, эшаш хуле, механизаторски кадрашта МТС-ий ассигнованен чотах, расчетий керда порядок оттаялца, гарантийни минимумага кхоачийташ тIа эша алапи тела.

Уйла е мегаргйолаш я республике юртбоахаман кагий инвентарь (говра нухараш, культиватораш и. кх. д.) ергйола завод; колхозийи, МТС-ийи, совхозийи автомашинашта ремонт ергйола завод, кIотаргаш тIаяьнна лаьтташ карадерзадарна машинно-мелиоративни станци йиллара предложенеш. Юртбоахаман производстве Iилман карагIдаьннари дикагIа йола опыти юкъе йоалаяр, семеноводство, племенной гIулакх, юртбоахаманна зе деращца, лазаращца къовсам лоаттабарна профилактически гIулакхаш дар санна дола балхаш дарна, хетаргахьа, райисполкомашка юрта боахаман специалистех инспекторски группаш йича бакъахьа я.

Керда 62 колхоз вIашагIъеллача Курчалоевски, Ножай-Юртовски, Саясановски, Веденски, Советски, Первомайски районашка МТС-аш эргаяхар пайдане хургдац. Цу районий колхозаш хIанз чIоагIлуш мара латтац, дукхагIчар кIезига мара лаьтта, доахан дац, уж экономически кIезига низ болаши МТС-аша организационнии технически хьалхле лелае езаши я. Вай декхар да дукха къахьега дезаши лакха пайда луши йола культура: тхьамка хо, бешамаш йогIар, чилла баккхар, нокхарий и. кх. д. леладарца цу колхозий экономика чIоагIъяр. Уж колхозаш чIоагIъеча цар торо хургья техника эца.

Нов. Яковлева доклада тIа йоккха моттиг дIалацар нов. Н. С. Хрущева доклада тезисаштеи ССКП ЦК февральски Пленума соцам тIеи къоастадаьча бокха теоретически лоархIам болча деша — общественни социалистически собственноста шин формах долча дешан хетадаьча къамаьло.

МТС-аш эргаяхаро,— йоах нов. Яковлевс доклад йистейоаккхаш,— дика торонаш хулийтаргья юрта боахам дIахо дегIабарна. Цхьабакъда вай хьежа толамаш шишегIа хургдац. Вай декхар да боахама партийни хьалхле лелаелга айде, партен райкомий лоархIам кхы а лакхбе, наха юкъера организационни болх хIара денна лелабе.

Колхозни парторганизацей лоархIам айбаларца ССКП райкомаш декхарийла я царна хьалхле лелаелга тоаде, коммунистий авангардни лоархIам, хьинари инициативеи лакхдарна цар уйла тIаяхийта. Партийни организацеш декхарийла я де дезаш латта декхараш кхоачашдарна, техниках дикагIа пайда эцарна, дерригa юртбоахаман балхаш дика чакхдахарна къовсам лоаттабе, производствaн юкъе дикагIа йола опыт Iилмани техникани карагIдаьннараш доаладарна, къахьегама овсарле лакхъярна, лаьттан хIара гектара тIара къахьегам а рузкъа а кIезигагIа дIадохийташ мамогга дукхагIа продукци яккхарна, паччахьалкхенна хьалхашкара шоай декхараш ший ханнахьеи диззаи кхоачашдарна колхозникаш оарцагIа баха.

Колхозни партийни организацешта хадданза хьалхле лелаярца цхьана партен райкомаша мелде йиш яц МТС-ий партийни организацешта шоай уйла тIаухийтилга. КIоаргга тIахьожам лоаттабе беза МТС-ийи ремонтно - технически станцейи балха, колхозаш ца хаддаш машинащца, запчастащца, доагамца, иштта кхыйолча материалашца Iалашъярна.

Кхы а чIоагIагIа тIагIерта дIахо дIадахьа деза колхозаш хьалхле лелаеча кадращца чIоагIъелга. Из юрта боахаман хьалхле лелаяра дешаех керттера дар да. Колхоза председателашта уйла тIайохийтилга мелденнача, болх бохаш моттигаш хиланза Iец. Колхоза председатель колхозни кадрашта юкъе массаз а хиннай керттера фигура, хIанз кердача хьал тIа цун лоархIам лаьрхIа варгвоацаш лакхлу. Дувца оттадьчара дIадаккха йиш яц колхозни кадраш городера партийни актив яхийтарца чIоагIъяра дош а, хIаьта из болх кампанейски а ца лелабеш колхозашта доал де могаргдола нах ца хаддаш хьакъестабеш а хьалкхебеш а лелабе беза. Торонаш йолаш я вайга. Масала, Грозне ба юртбоахаман лакхера дешар дийша 77 юкъера дешар дийша 131 коммунист шоай специальностех болх ца беш.

Кердача хьал тIа данза даргдац колхозни экономика дIахо дегIаяра декхараш нийса кхоачашдарна дIоагIа дола материальни пайда баккхарна колхозникаша дикагIа къахьегаргдола гIулакх ца хаддаши хьакъалцеи чакхдоаккхилга.

Партийнии советскии органий декхар да колхозашта доал дарна дIахо а демократизаци ярна колхоза правленеша хьинарца болх бергболаш, бригадни, юкъара собранеш массазза а хьагулъергйолаш, дешащца а доацаш бокъонца колхозникаша производстве хьинаре дакъалацарал совгIа цунна доал деча а дакъалоацаргдолаш долча балхашта уйла тIяхийта.

Данза даргдац партес де лерхIаш дола машинно - тракторни станцеш эргаяхаро лерхIар а цун лоархIам а къахьегамхошка шерра дIабовзийтара болх дIахо а дIахьолга, пропагандани агитацени ерригача формех пайда эцилга. «Колхозни строй дIахо дегIаярахи, МТС-аш эргаяхарахи» ССКП ЦК февральски Пленума соцами нов. Н. С. Хрущева доклада тезисаши Iомадеш къахьегамхоша йоалаьча ерригача предложеней лоархIам бе, вIашагIтоха, Iомае еза, из дар ларда тIа юрта боахаме хувцамаш делга дика вIашагIделла, экономически боккха пайда баргболаш чакхдаккхара духьа.

Коммунистически партес чакхъяхха лаьрхIа мероприятеш кхоачашъяр социалистически юрта боахам дегIабарна, советски халкъан вахара хьал айдарна боккхаш бола керда, Iалаьмата чIоагIа лоархIам болашии боккхеи гIа хургба.

Колхозни строй дIахо дегIаярна ССКП ЦК февральски Пленумо оттадаь декхараш сийленца кхоачашдарна ший дерригa низаш тIадохийтаргда Нохч-ГIалгIай АССР-а парторганизацес.

Нов. Яковлева докладах йолча пренеех эггара хьалха къамаьл дир Шелковски района Сталина цIерагIча колхоза председатела нов. Млотковске.

Цо аьлар:

— Червленни яхача станицан къахьегамхоша советски дерригача а адамаша санна къоабал бу «колхозни строй дIахо дегIаярахи МТС-аш эргаяхарахи» бола ССКП ЦК февральски Пленума соцами Н. С. Хрущева доклада тезисаши. Цу документаш тIа царна гу колхозий строй кхы а дикагIа тоаярна а, хьайбаех а лаьттанцара а йоахаш йола продукташ вай мехка дукхагIа хилийтарна ешъйола Коммунистически партен йоакхо.

Шоай отчетно-харжара собранешка дийцар Червленскерча шин колхоза колхозникаша, уж шаккъе а боахам вIашагI а теха, царех боккха цхьа боахам бича пайданегIа хургхилар. Цу меропиятеца цар лерхIар да управленчески аппарат дикка кIезигъяр, низ болча техниках эца пайда дукхагIа хилийтар, цунга пайданегIа болх байтар. ХIанз из уйла кхоачашъяьй. Червленни яхача станице йоккха Сталина цIерах йола цхьа колхоз я.

БIаьсти ялаташ дIадер дикагIа Iалашде тха колхозо Червленски МТС-агара эшаш йола техника хьаийцай. Тракторaш тIа балхаш деш ба хьалха МТС-а цIерах а болаш, тха кхашка цу машинаш тIа болх беш хинна нах. Техниках дIадала доагIар дIалургда СССР-е Лакхехьарча Совета сессе из гIулакх дийцачул тIехьагIа.

Хьалха колхоза балхаш де тхога хьаденна дар кIотаргашкеи ушалашкеи балхаш ду нохараш. Уж нохараш тхона чIоагIа эшаш да. Колхоза иштта эшаш я корчеватель-собиратель (овлаш, гидуаргаш хьалйоахаши гулъеш йола машин). Цхьабакъда, массехказза колхозо из гIулакх дар дийха доллашехь а, юрта боахаман управленес хIанза а хоададьдац уж машинаш колхоза хьаялара гIулакх.

МТС-а механизатораш чIоаггIа безам а болаш кийча ба колхозе хьачубахка. Шовзткъа трактористо хIанзехьа заявленеш еннай колхозе дIаэца тхо аьнна. Цар балхаш дергда йиъ бригаде.

Механизаторий къахьегама нормированех лаьца хIама ала безам ба са. Машинно - тракторни станцеша геттар во бора из болх. Колхоза вахара Iалаьмате боккха лоархIам бола балхаш де механизатораш раьза боацаш моттигаш яр, духхьал цига шоаш баьча балхах шоашка кIезига хIама хьакхоачаш хилар бахьан долаш. Масала, электростиржка тIа болх беш хиннача наладчикеи точильщикии (жа лоргаш йола электрически аппаратура тоаеш а ираеш а хиннача болхлой) алапий геттара кIезига дар, из болх байтанза ше йоалаш ца хиларца цу наьха цоах дог ца эккхийта колхозо шийгара тIатоха дезаш хулар царна алапий. Холаш деча трактористаша кхыча балхаш тIа шоаш доаккхачун 20 процент мара даккхацар. Иштта гIулакхаш дар йол хьокхаш а, кхы дуккха дола балхаш деш а хиннача механизаторий къахьегама нормированеца а. Бакъда, трактористаша чIоаггIа безам болаш деш а дар балхаш. Яр ба хьокхам. Корчевателособирателo 17 дийнахьа баьча балхах колхозо МТС-а 22 эзар сом ахча делар. Цу юкъа лакхехьарча трактористо 6,6 эзар сом алапий даьккхар, сменни трактористо 6 эзар сом даьккхар. Уж тайпа хьокхамаш кIезига дац. Тха колхозе а дац нормированен дерригa гIулакхаш бакъахьа лелаш. Массанена а ховш да Iаьсашка хьожача сага къахьегам дояркачул аттагIа хилар. ХIаьта а, Iаьсашка хьожараша (телятницаша) бетта 1700 сом алапи доакх — дуккха дукхагIа да из доярка доаккхачул. Денгара-денга тоаданза даргдоацаш да нормированен гIулакхаш.

Цул тIехьагIа къамаьл даьча партен Грозненски райкома секретаро нов. **Филипповс** дийцар, района колхозникашеи механизаторашеи дуккха нах вIашагIбеттабеннача собранешка ССКП ЦК февральски Пленума соцам чIоагIа къоабалбеш бувцар.

Колхозаш техника шоай бе йолла а из хьаэца а кийчъенна хилар бакъдараша хьайоах. Ховш да «Аргун» яха колхоз кIезига ха хьалха болхлой низа кхоачам боацаш хиннилга. Колхозаш чIоагIъярна а, колхозникашка балхах хьакхоача рузкъа совдаккхарна а — цунна юкъарча производство а лакхъешпартес болх баьчул тIехьагIа городашкара а, кхыча моттигашкара а колхозе хьачубаьхка нах тIакхетарца ший хиннараш миссел кхозза дукхагIа хиннаб цу колхоза къахьегаргдола нах. Массехказза лакхденнад колхозникашка хьакхоача рузкъа.

Района колхозаша лерхIаш да МТС-агара 61 трактор, 32 комбайн, кхыйола эша техника эцар. Царех дIабала беза мах цхьан-шин кхаь шера дIабенна баргба. Колхозникаша оттадаьд, механизаторашка МТС-е болча хана кхоачаш хиннача гарантийна минимумал кIезигагIа доацаш рузкъа царга колхозе хьачубаьхкачул тIехьагIа а кхачийта. Ший доалахьа трактораш хьаэцаш йолча ерригача колхозашка хургволаш ва техникага хьожа председатела заместитель.

Районни организацешта бакъахьа хеташ да,— йоах дIахо нов. Филипповс,— «Советская Россия» яхача колхоза балхаш де Грозненски РТС-е цхьа тракторни бригада йитар. Из артель хIанза а низ кIезига болаши болх вIаштIехьабалар дика чIоагIдаланзеи я. Цун вIаштIехьадац хIанз トラкторaш эца а, царех бизза пайда эца а. Иштта РТС-а вIашагIъеллача бакъахьа йолаш я, района колхозашта гIулакх де лугомелиоративни отряд. Тхона пайдане хеташ да РТС-е лелаш йола ремонтни мастерскеш хилар.

ХIанз, колхозаша шоай доалахьа дуккха техника хиларца ремонтни мастерскеш ергъя цар. Тхона хетаргахьа дика хургдар, Грознерча промышленни предприятей хьалхле лелаераш шоашкарча металлаца болх беча станокех цхьаяраш колхозашка дIаяларна наькъаш лехача. Шоай массайолча собранешка колхозникаша правительствогара дех запасни оатхалаш дукхагIа арахецилга, лаьтта оахкаш йола техникеи бешамашка балхаш ду машинаши дукхагIа арахецилга вIаштIехьадаккхар.

ХIанз деш долча юртбоахаман балхехи пачхаьалкхенна хьайбай продукташ дIаяларахи долча къамаьлаца, аьлар нов. Филипповс: квартальни план хIанзлехьа кхоачашъяьй, 1-гIа апрель тIакхачалехьа района колхозаши совхозаши 100 тонн дулх, 400 тонн шура, 400 эзар фуъ пачхаьалкхенна планал совгIа дIалургдолаш я. Кхашкара бIаьстан балхаш а латт толам болаш даржаш.

Цул тIехьагIа дош делар Сунженски района Кирова цIерагIча колхоза председатела нов. **Наумовна.**

— «Колхозни строй дIахо дегIаярахи МТС-аш эргаяхарахи» бола ССКП ЦК февральски Пленума соцам,— аьлар нов. Наумовс,— юрта боахама хьалхле лелаярнеи советски наьха бахар дикагIа тоадарнеи Коммунистически партес еча йоакхон цхьаькха а, къаьгга гуш йола йоккха белгало я. Тха колхозникаша из соцами Н. С. Хрущева доклада тезисаши Iалаьмате чIоагIа къоабал ю. Цар, массане а цхьа барт болаш йоах МТС-агара トラкторaши кхыйола машинаши хьаэца езилга. Селхан, МТС-агара техника колхозага хьалуш бола ший болх йистебаьккхар духхьал цу гIулакха хержа йолча комиссес. Колхозо хьаийцача техникаца я хьалха тха колхоза балхаш деш хинна 21 трактор, дуккха кхыйола машинаш.

Цхьан доалахьа дола лаьттеи техникеи — из, машинех дикагIа пайда эцарна, юрта боахаман продукташ совъяхарна, продуктех шойх дIабода мах лохбарна бола никъ ба. Тха колхозникаша цох тарра лаьрхIад Карабулакски МТС-агара ремонтни мастерскеш эцилга.

ХIанз дукхагIа теркам бе безаш да колхозашта хьалхле лелаелга тоадар. Тхона хетаргахьа, хIанз МТС-аш эргаяхаро колхозашта эшийт колхозий производствaнна планировани ярна а, колхозий резервaех дикагIа пайда эцарна а, иштта комплекси бригадашта юкъе хозрасчет ярна а ,дикка новкъостал дергдола планови отделаш. Сона хетаргахьа пайданегIа хургда хIанз йоалаш йола районни планови комиссеш статуправлене инспекцеши вIашагI а теха, царех исполкома планово-экономически отделаш а яь, уж отделаш дика балх говзал йолча экономисташца Iалашйича. ЧIоагIа лоархIам болаш да иштта, курсашка дешийтаи юрта боахаман институташка къаьстта факультеташ вIашагIъехкаи колхозашта эшаш бола балха говзал йола плановикаш-экономисташ хIанззехьа а кийчбар.

Н. С. Хрущева доклада тезисащца къаьгга белгал-доаккхаш да, болх эргабоаккхача хана механизаторий кадраш лораяр. Тха колхозага торо я, царна МТС-е хиннaчул кIезигагIа доацаш алапи тела. Цу тIа а тха артела берригача доакъошхошта телаш я производства тIа санна отпускаш, дIалуш ба цамогаш хиннача колхозникашта цамогара денoех боагIа мах, дуккха бола колхозникаш шерра-шера санаторешка, салоIама моттигашка ух.

ДIахо нов. Наумовс аьлар, Кирова цIерагIча колхоза правленес харцахьа баь лоархI юрта боахаман республикански управленес Алханчуртски къухах дуга дIа ма де аьнна баь соцам.

Партен Наурски райкома секретара нов. **Илюхина** дийцар ССКП ЦК февральски пленума соцам наха бовзийташ а, бахьа беззача бесса из балха юкъе хьош а района партийни организацес даь гIулакхаш. Цо аьлар февральски Пленума соцам а, Н. С. Хрущева доклада тезисаш а бригадийи хьайбай фермайи собранешка, хьайийла йолча партийни собранешка, иштта колхозникий а совхозий болхлой а собранешка йийца хилар. Района къахьегамхоша чIоагIа къоабалъю партен мероприятеш.

Нов. Илюхина хетачох райисполкомашка инспекторски группаш вIашагIйохка езац. Цунна хетачох дикагIа я цига балха говзал йолча специалистащца Iалашъяь духхьал юртбоахаман отделаш хилча.

Пленуме къамаьл даьча «Кавказ» яхача колхоза председатела нов. **Кобыляцкес** дийцар, Малгобекски МТС-агара еррига оборудовании гIишлоши а хьаэцилга колхозникаша оттадаьчул тIехьагIа колхоза балхашта мел эшаш йола машин лаьрхIа хилар. Из гIулакх къаьста даьначул тIехьагIа, еррига техника колхозо хьаийца а, юрта боахаман продукташ дукхагIа совйоахаргйола балхаш тIа пайда эцаш а хургъя. 90 процентал совгIа механизатораш а, МТС-а берригa специалисташ а раьза ба колхозе хьачу бахка, алапен гаранатийни минимум хургъя царна.

Нов. Кобыляцкена бакъахьа хет запасни оатхалаш а, доагам а, удобренеш а, иштта кхыдараш а ремонтно-технически станцега гIолла а доацаш, духхьал уж дIа-юха хьежадеш йолча базашкара хьайиде «Кавказ» яхача колхозага йиш хургйолаш республикански организацеша соцам бича. Хьалхарча ах шера колхозашка ахчан торо тоъал хилац. Бакъахьа хургдар, — йоах нов. Кобыляцкес, — колхозашта эшаш дола кредит Госбанке хьадийлача.

Колхозаштеи совхозаштеи промышленни предприятей коллективаша ду новкъостал дийцар партен Ленински райкома секретаро нов. Сидельниковс. Цо аьлар, центральни ремонтно-механически завода коллективо дика леладу Веденски района Фрунзе цIерагIча колхоза шефство, аьнна. Райкомо де мел дезар деш леладу шефство масса а оагIорахьара пайдана хилийтарна эша гIулакхаш. ХIанз района промышленни предприятеша шефство лелаю 15 колхозаи 5 совхозаи. Новкъостал дергда шоаш пайда ца эцаш йола оборудовани колхозашка йохкарца, цу оборудованеца болх бе нах кийчбарца. Промышленни предприятей коллективаша красни уголокаш вIашагIйохкаш а, цар болх вIашатIехьабоаккхаш а новкъостал дергда колхозашта. Юрташка ухаргья художественни самодеятельностий коллективаш.

Н. С. Хрущев доклада тезисаш тIа, — аьлар Гвардейски совхоза директора нов. **Гончаровс,**—къаьстта белгалбаьккха ба колхозашта хьокхам хила безача совхозий лоархIам. Бакъда, масса хана диц совхозаш тоае еззача тайпара тоаярна де мел дезар. Гвардейски совхоз вIашагIъеллай дIадахача шера, мэй бетта. Цу хана кердача боахама доккха новкъостал де аьнна оргкомитето баь соцам бар. Цхьабакъда, из новкъостал деш холац тхона. Тха, тIехьа ца а тетташ, чахкка къоастаде дезаш цхьадола боахама гIулакхаш да. Совхоза територе тIа эзар гектар гаргга йийхьа лаьтташ да. Цар тIа дика хургъяр комсаш, хIаьта уж лаьтташ аха техника еза, из совхозе йоацаш я. Цу тIа а юртбоахама управленес хIанзолца совхозе комсаш дIаер гIулакх къоастадаьдац.

Хина гIулакх эсала латт тха совхозе. МалагIча рентабельни животноводствах хабар дувца мегаргда, нагахьа оаха 15—20 км машинащца хий кхухьаш хилча? Тхой совхоза хий Iалашдара дош дуккхача организацешта хьалхашка увттдаьд оаха, дале а хIанзолца из дош къоастадьадац. Совхозе нах бахаш йиъ юрт я. Царех кхаь юрта цхьаккха культурни учреждениеш яц. Цу гIулакха теркам беш яц Оргкомитета культуран управлени. Культуран учреждениеш хьалъе а культпросветболхлошта алапеш тела а ахча хьахецац цо. Нохчийи гIалгIайи къаман кагийча нахах халхареи иллейи ши группа вIашагIъеллай оаха. Цу самодеятельноста группашта хьалхлелаергъйолаш, говзал йолаш саг а вар, бакъда цунна алапи тела вIаштIехьадац совхоза.

«Нохч-ГIалгIай АССР юхаметтаоттаярах дувзаденна бахача наха юкъе лелабеча политически-кхетама балхахи из тоабе де дезача гIулакхехи» яхача шоллагIча дешах къамаьл дир партен обкома секретаро нов. Фоменкос.

Партес хьех, йоах нов. Фоменкос, боахаман а политически а болх къестабе йиш йоацаш ба, гIулакхага политически нийса ца хьежача толам боллаш производственни декхараш чакхдаха йиш яц. Коммунизм хьагуча а ялац, дегIа а ягIац ше-

(Йистедоалар 3-ча оагIо тIа).

ССКП Нохч-ГIалгIай обкома II-гIа пленум

(Йистедоалар).

шегIа, наха кхетаме беча балхаца мара. Цу тIера кхетадеш ша идеологически балха Iалаьмате боккха лоархIам хилар. Доазув доаццаш социалистически Даьхенна мутIахьа хилийта, халкъашта юкъе доттагIал лоаттаде, общественни социалистически доалахье лораяра гIулакх леладе наьха кхетама чухь капитализмах юхедисаращца къовсам лоаттабе коммунисташ а берригa къахьегамхой а кхетабеш дIабахьа вIаштIехьа баккха беза из.

Республикан партийни организаци идеологически балха дукхагIа теркам тIабахийта йолаеннай. Партийни комитетий пленумашка, партийни активай а первични партийни организацей а собранешка дукхагIа дувца доладеннад къахьгамхошта юкъера идейно-политически болх тоабара дешаш. Цхьабакъда, из оттабара а цун чулоацама а юкъе доккхий кхоачамбоацараш да.

Укх деношка партен обкома бюро хьежар «Шаьлан районерча ораниизационно-партийнии идеологически балхарча цIенхоштара кхоачамбоацараш» яхача дешага. Бюрос белгалдир, цу районе наха юкъе беш бола политически-кхетама болх геттара во латташ хилар.

Партен обкома бюрос ССКП Шалински райкомага дIагайтар из цIенхоштарча кхоачамбоацарех а гIалатех а ше бехкокхаме ца хеташ хилар, учетни карточка тIа дIатIа а язъеш ССКП РК хьалхарча секретара Донсковга выговор дIакхайкаир, райисполкома председатель нов. Чагаев балха тIера дIаваьккхар. Политически болх оттабара хьакъехьа цIенхошттара кхоачамбоацараш да Ачхой-Мартановски, Урус-Мартановски Назрановски районашка а.

ЛоархIам боллаш лохбеннаб политически болх хьайбаш леладеча болхлошта юкъе а. Масала, Наурски района «40 лет Октября» яхача колхоза МТФ беседаш а докладаш а йиц, социалистически яхь вIашагIъеллаяц.

Политически болх вIашагIболлара хьакъехьа цIенхоштара кхоачамбоацараш да промышленни предприятешка, стройкашка, мехкдаьттан промыслашка. Кхоачамболлаш оттабаьбац политически-кхетама болх «Чечингстрой треста СУ-1 коллективан строителашта юкъе (партбюрон секретарь нов. Каплан), транспортни машинаш еча заводе (партбюрон секретарь нов. Перепелицын), «Красни молот» завода бийсанарча сменашка, производственно - товарни конторе.

Город Малгобека цхьайолча коллективашта юкъе, Назрановски, Шалински, Ачхой-Мартановски районашка хан-хана яц къахьегамхой собранеш, уж гулбалар Iалашдац.

Цхьан ах-бетта цкъа ечул кIезигагIа йоацаш, чухьарча а арахьарча а политикан кертера дешаех докладаш а увттаеш предприятешка, колхозашка, совхозашка, вузашка, техникумашка, деша багIачарна, интеллигенцена юкъе собранеш елга Iалашде декхарийла я партен горкомаш, райкомаш.

Политически болх лакхбарна дикагIа политически а культурни а кийчбенна, лоархIаш болча коммунистех, партебоацарех-дикагIа болча болхлоех, колхозникех интелигенцен викалех агитатораш харжанза а баргбац, партийни организацей собранешка уж чIоагIбанза а баргбац, республике берригa баха нах политически балха юкъе озаргболаш, производствон кертерча участкашта, бийсанарча сменашта, общежитешта, десятидворкашта и. кх. дI. къаьстта теркам тIа а бохийташ, дIанийсбе беза.

ХIанз партийни комитеташа агитационни балха къоастабаьб кхо эзар гаргга нохчийи гIалгIайи. Царех дукхагIа бараш цIена дIакхухьаш ба шоашта тIадилла из боккха лоархIам бола гIулакх, шоай наьна меттала беседаш а увттаю, деша а деш наха. Цхьабакъда, уж хIанз а агитационни балха методика йоацаш, политически кхетам лакхбе безаш ба. Къонача агитатораштa къаьста йола школаш вIашагIаехкача бакъахьа хургья. Бетта шоззакхозза агитаторий районни собранеш е еза. Первични партийни организацеш декхарийла я хан-ханна кIира цкъазза агитаторий инструктивни совещанеш е. Партен горкомий а райкомий а политически дешара кабинеташи цIеноши агитатораштa лоархIам болаш новкъостал де декхарийла я.

БагагIа еча агитацена а пропагандана а нийсса, дукхагIа теркам тIабахийта безаш я наглядни агитаци а — плакаташ, тIахьехамаш, листовкаш, бюллетенаш, щиташ, художественни панно, выставкаш, фотомонтажаш, стендаш, сийлен доскаш, план кхоачашъяра хьокъама доскаш, сатиран кораш, световой газеташ, наглядни агитацен кхийола формаш. Къахьегамхой кхетабара балха царех шерра пайда эца декхарийла я партийни организацеш.

Къахьегамхошта юкъе бу политически-кхетама болх тоабара хьакъехьа кертера гIулакх деш я печать. Вай республике арахецаш да дукха тираж йола 4 республикански газет, 1600 совгIа сатирически а световой а газеташ, пенгазеташ.

Укх тIеххьарча хана «Грозненский рабочий» дукхагIа язде доладеннад идеологически балхах лаьца, из иштта дале а, партийни организацешта кIезга новкъостал ду цо. Цкъаза цо арайоах тIагIолла, декларационни язъяь материалаш, политически-кхетама балха чулоацам, формаш, методаш йолаш хилац уж. Къонача агитаторий балха опыт лакхъяц «Комсомольски племес» а. Республикански газеташа мела лелаю ленински къамий политиках, халкъий доттагIленах йола пропаганда, чIоагIа кхераш дувц дIаяхача заманах юхедисаьраштa, дына кхетамашта духьал. Iилман-атеистически пропаганда хIанз ма-йоаггIара, йизза оттаяьц газеташа. Цу хьакъехьа хIанз а дукхача районийи дукха тираж йолчеи газеташа а бу болх, берригa хьалаьцача, во латт. Укх тIеххьарча хана предприятешка, колхозашка, совхозашка, учрежденешка дикка лакхбеннаб стенной печата болх. Лохехьа латтача партийни организацешта цо чIоагIа новкъостал ду партени правительствони соцамаш дIадовзийташ, кхетама болх тоабеш, нах къахьегама юкъе дикагIа чуозаш. Дика чулоацам болаш пен газеташ арадувл Грозненски химзаводе, локомотивни депо, «Октябрьнефтан» шоллагIча промысле. Бакъда, цхьайолча предприятешка, колхозашка, совхозашка мичча хана дагадехача мара ца доахаш, кIезига арадувл газеташ. Масала, Ачхой-Мартановски района «Лермонтовски» совхоза 9-ча отделене тIеххьара номер арахийцай 1957 шера 7 ноябре. ССКП горкомаш, райкомаш, первични парторганизацеш газеташка хIара денна хьежа а еза, газеташта йизза хьалхле лелае а еза, цар уж къахьегамхошта юкъе беча политически-кхетама балха шоай дика помощникаш а лерхIаш, цар гIулакх лакхде деза.

Къахьегамхой кхетабара гIулакха Iалаьмате боккха лоархIам болаш да книжка. Книжкаш дохкара гIулакх республике кIезиг-дукха тоаденнад. ДIадахача шера вай Книготорго план геттара тIех кхоачаш а йир, РСФСР-е хьалхара моттиг а лаьцар. ДукхагIа йолча юрта районаша книжкаш дохкара гIулакх во вIаштIехьадаьхкад. Цу гIулакха эггар хьалха бехке ба респотребсоюза хьалхле лелаераш нн. Стерленкои Лосеви.

Къахьегамхой кхетабарна, халкъа карагIдувла денал дола къахьегама толамаш масса оагIарахьа мадарра гойтарна, халкъий доттагIлен пропаганда ярна боккхача лоархIама гIулакх бе доал писателашта. Боккъал дар аьлча, писательски организаци хIама деш яц. Политически-кхетама балха опыт лакхъярна а дIайоаржаярна а партийни организацешта новкъостал дац книжни издательствос а.

Радиовещанени телевиденени республикански комитет лоархIам бола гIулакх де декхарийла я политически-кхетама балха хьакъехьа. Цу комитета балха тIехь боккха кхоачамбоацаш да радиоца халкъий доттагIленах, пролетарски интернационализмах пропаганда мела еш хилар, Iаламан-Iилман хьакъехьа йола лекцеши беседаши кIезга еш хилар. Вай тIехьатетта йиш йоаца декхар да-моттигерча радиовещанен идейно-политически болх айбар. Цхьан ханна дIадоладе деза юртарча районашта, къаьстта лоаман районашта радиофикаци яра болх сихбара гIулакхаш.

Партен обкомо лекционни пропагандан болх тоабе цхьадола гIулакхаш дIадоладаьд. Укх тIеххьарча 14 бетта республикан городашка а районашка а, партийни дешара сеть юкъе а йоацаш, ладувгIаш ши миллион гарга саг а волаш, 25 эзар популярни лекцеш йийшай. ХIаьта а лекционни пропаганда шерьяри цун чулоацами хIанз а партес оттадаьча декхараша маяххара бац, городашкеи юрташкеи бахача наьха дегIадаьхкача культурни хьашташта кхоачам барна гаьна латт уж.

Партен горкомаши райкомаши декхарийла я, политически Iилмаш хьехамаш доаржадара Обществон городской а районни а отделенеш укх гарггарча хана шерра, дика болх беш йола советски интеллигенцен организацеш ергIола гIулакхаш тIехьа а ца тетташ дIадоладе. Иштта лоархIам боллаш кхы тIа а шерье еза комсомола райкомий лекторски группаш.

Горкомаши райкомаши декхарийла я, хIара денна лекционни пропаганда ленински къамий политикан, халкъий доттагIлен дешашта, коммунистически мораль хиларна тIаерзае, царех йолча лекцей тематика шерье. ХIанз укх сахьата, дIахо а колхозни строй дегIайоалайрахи машинно-тракторни станцеш эргаяхарахи йолча Н. С. Хрущева доклада тезисаш дерригача халкъо хьожаш Iомаеча хана, социалистически доалахьен формаехи СССР-е уж дегIаяхкара наькъехи йола теоретически положенеш бахача нахага дIайовзийтар динза даргдоацаш да.

Республике дукха культуран учрежденеш я. Цар болх укх шера кIезиг-дукха тоабеннаб. ХIанз укх сахьате дIахьош да культуран учрежденешка Ерригсоюзни хьажар. Культурно-просветительни учрежденей болх овлан тIара тоабарна а цар материальни база чIоагIъярна а цунах пайда эца декхарийла да вай.

Белгал даккха дезаш да республике хIанз а культуран цхьаккха учреждени йоаца нах баха 55 моттиг хилар. Дуккха йола клубаш а библиотекаш а къаьнарча цIеношка, во кийчъяь я.

Юрта культуран керда учрежденеш духхьал паччахьалкхен счетах йоахкилга лерхIаш хилар нийса дац. Халкъа боахаман планага хьежжа, 1958 шера вай республике хьаелларгья 14 клуб, 11 библиотека, Шалински, Надтеречни культуран цIенош хьалдаьдаьннад. Клубаштеи библиотекаштеи лаьрхIа 1 миллион сом хьахийцад. Цхьабакъда, цу дерриганеша а кхоачам бац дегIадоагIаш латтача юрта культуран хьашташта. Цудухьа нийса дIадоладаьд Наурски, Саясановски, Грозненски районий колхозникаша цу гIулакха лаьрхIа дуккха нах юкъе оза а лоархIам боллаш расходаш культуран учрежденеш хьалъярга дIаяхийта а. Иштта дIадоладаь из гIулакх шерде деза.

Республика юхаметтаоттаярах дувзаденна цIенхоштта хувцамаш хиннад кадрашта, культуран учрежденешта юкъе. Партен райкомаши райисполкомаши культуран болхлой харжара а уж кхетабара а гIулакх шоай бе долла а ца боагIаш уж хувцилга дIадаккха а декхарийла я.

Дукха цIенхоштта кхоачамбоацараш да къахьегамхошта кино хьокхара гIулакха юкъе а. Культуран управлени а цун кинофикацен отдел а юкъара план кхоачашъярца кхоачам беш Iеш я, моттигерча киносета балха Iалаьмате мела контроль а ю. Республикан къахьегамхой филармонен, иллен а халхара а ансамблен, театра, халкъа творчествон цIен балха раьза ца хилар законах доагIаш да. Цу учрежденеша къоачам боллаш новкъостал дац районашта художественни самодеятельность йоаржаярна. ССКП ЦК-а декабрьски Пленумага хьежжа, культпросветучрежденей болх мела эргабоаккх Облсовпрофо а профсоюзий обкомаша а.

Партен горкомаша, райкомаша, первични партийни организацеша наха юкъе беча идеологически балха лелаю хьалхле бокъонца тоае еза. Нохч-ГIалгIай АССР юхаметтаоттаярах дувзаденна бахача наха юкъе бу политически-кхетама болх тоабар — областной партийни организацен хIара денна чакхдаха дезаш а динза даргдоацаш а дола декхар да.

Нов. Фоменкос яьча докладах лаьца эггара хьалха къамаьл дир Саясановски партен райком секретаро нов. **Мизаевс.** Цо аьлар, республика юхаметтаоттаеча, хьалхарча хана районни партийни организацеш низ, цIаухаш бола нохчий балха оттабарнеи зене долча къаьнача Iадалаца къовсам лелабарнеи тIабахийта хилар. Цу гIулакха районни партийни организацес бахача наха юкъе шерра боаржабаьб политически кхетама болх.

— Оаха вIашагIтехай, — йоахар нов. Мизаевс, хIанз 300 саг юкъе а волаш 12 агитколлектив, вIашагIтехай 48 саг юкъе а волаш политически Iилмани кхетам боаржабара Обществан отделени, 22 докладчик къоаставаьв. 1958 шу доладелча денз районе 88 лекции доклади йийшаьй, цхьа эзари ах эзари совгIа беседеи читкеи яьй.

Наха юкъера политически кхетама болх чIоагIбаро бахача наьха политически производственни хьинар айдаьд. Из къаьгга хьахьекхар дIадахача СССР Лакхехьарча Советеи вай республикан Лакхехьарча Советеи чакхдаьннача хоржамаша. Делкъийна 12 сахьат даьлча 100 процент харжархоша кхадж тессар, хIаьта берриганеша хIанз лац аьнна шоай кхадж белар цар коммунистийи парте боацарийи блока кандидаташтa. Районера хьал дикагIа тоаденнад, колхозашка къахьегама дисциплина айеннай.

Цхьабакъда аьлар нов. Мизаевс, политически, къаьстта культурно-кхетама балха юкъе цIенхоштара кхоачамбоацараш да. Геттара кIезига еш тханцига дина гIулакха духьалара лекцеш. ДикагIа дар ССКП обкома лекторски группера новкъостий тхо долча каст-каста ухаре. ДIаяхача ерригача ханна районе цхьа лектор мара хиннавац политически Iилмани кхетам боаржабара обществан республикански отделенера.

Гудермесски партен райкома секретаро нов. **Слесаревс** йийцар района партийни организацес наха юкъера шерра политически болх барна Iомаяь говзал. Райкомо наха юкъера политически кхетама болх моттигашкарча лоаттамашка хьажжа лелабу, цу лоархIамерча гIулакха интеллигенци юкъе оз. Дешар ца хар дIадаккхарна вIашагIтеха курсаш я, цига дешаш 43 нохчий кхалсаг а йолаш. Районе лекционни пропаганда а тоаеннай. ССКП райкома лекторски группе 200 совгIа саг ва, царна юкъе нохчи а ба бахача наха лекцеши докладаши еш.

Цунца, аьлар нов. Слесаревс, тха балха юкъе тоъал кхоачамбоацараш а да. Дика вIашагIделладац бахача наха кино хьокхар, нах бахача шин юрта радио йиллаяц. Района культпросветучрежденешта хила деза новкъостал дац республикански культуран управленегара. Наггахьа мара вIашагIбеттац оаха нохчий кхалнах.

Иштта, шоаш наха юкъе лелабеча политически балха опытах дийцар Ножай-юртовски партен райкома пропагандани агитацени отдела заведующес нов. **Зильбухаровс.** Цо дийцар СССР-еи НГIАССР-еи Лакхехьарча советашка хоржамаш дарца бувзабенна хиннача, районе чакхбаьккхача боккхача политически дика вIашагIбелачеи балхах. ССКП райком массайолча хана хьожаш я колхозашка политически агитаци леларга, цу гIулакха Сталина цIерагIчеи Шерипова а Кирова а цIерагIчеи колхозий партийни организацей секретарий отчеташка ладийгIад цо. Райкома чухь вIашагIтеха я лекторски группа 24 саг волаш. 36 лектор ва политически Iилмани кхетам боаржабеча Обществан отделене.

Нов. Зилбухаровс массехк масала доаладир, партийни организацешеи культпросветучрежденешеи лелабеш болча политически кхетама балхо мел чIоагIа новкъостал ду боахама политически декхараш кхоачашдарна. Цунца цо белгалдир, къахьегамхой политиечски кхетабарна йолча торонех хIанз а бизза пайда эцаш ца хилар.

— Дуккха гIулакхаш да, — йоах цо, — республикански организацей новкъосталца мара кхоачашдулургдоацаш. Районе мегаргдолаш культуран ЦIа дац. Художественни самодеятельноста коллективашта эша костюмаш эца ахча дац тхога. Цу гIулакха культуран Управленегара новкъостал эш. Республикански бувзама Управленес нах бахача моттигашка радиофикаци ярна гIо де деза.

Республикански культуран Управленен начальнико нов. **Гатаевс** ший къамаьл хетадир юрташкарча культпросветучреждений балхашта. Цо белгалдир хIанз укх сахьате, чакхдоаккхача Ерригроссийски культпросветучрежденешка общественни хьажара дика лоархIам хилар. Партийни советски организацеша цу гIулакха дуккха а къахьегамхой юкъе эзача моттигашка во доацаш гIулакхаш карагIдаьннад. Дикка холуш тоабеннаб Сунженски, Грозненски, Наурски районашкарча клубийи библиотекайи болх. ДукхагIа уйла тIаахийта яьннай къамий искусствонна, вIашагIтехай къамий художественни самодеятельностан коллективаш Веденски, Гудермесски, иштта кхыча районашка.

— Цунца цхьана, — белгалдаьккхар ораторо, — дукхагIа йолча районашка цу хьожама декхараш дика кхоачаш ца делга. ХIанз а республикан культуран учрежденей болх ший овлангара дика тоабе мегаьдац вайна. Из доагIа Ачхой-Мартановски, Назрановски, Первомайски, Каргалински, Малгобекски, Курчалоевски районашта.

Иштта нов. Татаевс белгалдир шефски болх кхоачамбоацаш хилар. Цу гIулакхага бокъонца хьажац облсовпрофи профсоюзий обкомаши.

Пленуме дакъалоацаш хиннараша дика уйла тIайохийташ ладийгIар Нохч - ГIалгIай меттеи литературани исторен Iилма-тохкама института директоро нов. **Саламовс** даьча къамаьлага. Цо дийцар Iадатахи шариIатахи юхедисаращца къовсам лелабарах, цу къаьна акха законаш леладечар, хIанз Киргизереи Казахстанереи цIабаьхкача а боаккхий нах юкъеэза ца Iеш, кагийнах а юкъеоза гIерт шоай мазанна, кхалнаьха сега бокъо хиларна IоаткъамбуБ, йиIигаш школе деша ахийтац.

Iадатеи шариIатеи къаьнача Iадалаца къовсам лелабарна коммунисташта гIо дергда дукхагIа болча наха, хIаьта цу къовсама юкъе дика толамаш дахар вайх тийшаь да, вай из болх барга хьажжа.

— Де дезар да, — йоах къамал дечо, — берригa коммунисташ а ерригa интеллигенци а къаьнача Iадалащца къовсам лелабарна хьинаре дакъа лоацаш юкъебахар. Из дика ховш лелабе беза. Цу гIулакха, ший тайпара, наьха кхетамга хьажжа лелабе беза болх. Кагийча нахаца боаккхийча нахаца санна доацаш, кхалнахаца маIача нахаца санна доацаш дувца деза кхетама гIулакх. Дина керте латтараша Iадатех юхедисаращца делош бола къовсам къама духьалара гIулакх санна кхетаду наха. Хоадамболлаши ховши гучабаха беза уж хабараш дувцараш. Ножай-юртовски районе дина духьал лелаеча пропагандан опыт хьаэца мегаргья, хIаьта карагIдаьнараш тIа сатийна Iе йиш яц. Из болх беш-буташ ца лелабеш, массайолча хана, хадданза лелабе беза.

Нов. Саламовс белгалдаьккхар нохч-гIалгIай кагийча наха эрсий мотт Iомабанза барг ца хилар. «Вай декхар да, — аьлар цо юкъера школе яьккха бола нохч-гIалгIай кагийнах бизза эрсий мотт ховш хилар Iалашделга. Из ца хой хала хургда царна дIахо вузашка деша». Къаьстта уйла тIаяхийта белгалдаьккхар нов. Саламовс нохчи-гIалгIай метташ шердара гIулакх а.

Кагийча наха юкъе беш бола массово-политически болх чIоагIа лоархIам болаш болга дийцар комсомола обкома секретара нов. **Голубовкес.** ВЛКСМ обкомо, горкомаша, райкомаша отчетни конференцеш хинначул тIехьагIа дикка тоабаьб кагийрхошта юкъе лелабу идейно-хьехама болх. Комсомольски организацеша дуккха нохч-гIалгIай мехкарий а комсомолала дIанийцаб. 1957 шера 1 июле республикерча комсомольски организацешка 37 нохч-гIалгIай йоI мара ца хиннача, хIанз 184 я. Из гIулакх чакхдаккхара къаьстта дика болх баьб Курчалоевски районе.

Из мичча беса дале а кагий нах кхетабара болх во лел вай хIанз а йоах дIахо нов. Голубовскес. Эггара кертера дарех кхоачам боацар да комсомольски организацеша еш йола политически мероприятеш чIоагIа лохача бoарамe хилар, кагирхошцара болх мела лелабар. Цудухьа цхьаболча кагирхоша боахама-политически гIулакхаца дакъа лацац, кхы во гIулакхаш а леладу. Юкъера школаш яьха кагирхой балхаш тIа дIанийсбара гIулакх а во латт. Из да комсомола боахамахьалхле лелаераша новкъостал ца делга.

Культпросветучреждений гIулакхех а дийцар нов. Голубовскес. Цхьайолча организацей комсомольцаша шоай кулгашца хьалъе лаьрхIад культурни моттигаш, аьлар цо, хIаьта республикерча шовзткъа эзар комсомольций отрядо цу гIулакхах дика толамаш доахарг хилара дош а делар.

Харцахьа лелараштеи общественни порядок телхаераштеи духьал лелабеча къовсама хьакъехьа дийцар республика прокурор волча нов. **Ремневс.** Эггара дуккхагIа дола зулам малар меларашкара доал. Цунна духьал лелабе беза эггара низкъалагIа бола къовсам, аьлар цо.

— Прокуратура органий коммунисташ, — йоах дIахо нов. Ремневс, — массово-хьехама, дизза дакъа лоацаш ба балхах, цахаддаш бахача наха лекцеши, докладаши, беседаши а ешаш. ДIадахача шера предприятешкеи дешара заведенешкеи 600 лекци йийшай цар. Тха моллагIа а болхло районе дIавахача а лекци е доклад ца ешаш юхавагIац. Цунах боккха пайда боал болхлошта шоашта, нахацара бувзам чIоагI а лу цар.

Дош лу ССКП Назрановски райкома секретара нов. Цокиевна. Цо дийцар пленуме хиннараштa районни партийни организацес къахьегамхошта коммунистически кхетам луш беча балхах лаьца.

— Дикача толамашка хьежжа, — йоах нов. Цокиевс. — къахьегамхошта коммунистически кхетам балара гIулакхаца дуккха кхоачамбоацараш а да тха. Кхоачамболлаш ешац Iалами-Iилмеи довзара темаех йола лекцеш. Къилбаседерча Кавказеи, нохч-гIалгIай къамани истори довзарна эшаш йола материалаш а яц тхога. Меттеи литературани Iилма тахкара институт декхарийла я уж материалаш кийчъе йолаяла. Геттара кIезига язъю «Грозненский рабочий» газета тIа Iилма-атеистически темаех йола статьяш. Вай массадолча газеташ, радиовещанен комитето, дукхагIа тела еза цу вопросех йола материалаш.

Республикански халкъан дешара отдела заведующес нов. **Цыганковс** дийцар вIалла дешанза барашкеи, кIезига дийшарашкеи дешийта дезаш хиларах лаьца. Цу гIулакха партен обкомои НГIАССР-а Оргкомитетои даь соцамаш доаггIача бесса кхоачаш диц Ачхой-Мартановскии, Урус-Мартановскии, Назрановскии районашка. Цу гIулакха цхьаккха хIама даьдац облсовпрофо а, профсоюзий обкомаша а, моттигашкарча профсоюзий комитеташа а. Цу гIулакха эггара бехкагIа я республикански халкъан дешара отдели цун моттигашкара органаши.

Республике, — аьлар дIахо нов. Цыганковс, — болхлойи юрташкарчеи кагирхой школай болхи, хIаьта массанешка дешийтара план кхоачаш елги во лел. Массанешка дешийтара закон во кхоачашду Шалинскии Назрановскии, Урус-Мартановскии районашка. Дуккха бIаьш деша аха ха йола бераш да цига школе ца ухаш.

— Пленуме дувца оттадаь дош, — аьлар НГIАССР-а оргкомитета председатела нов. **Гайрбековс,** — чIоагIа лоархIаме дош да. Наха юкъе беш бола массово - политически болх дика вIашагIболларга хьежжа мара толамца чакхдаргдац республика юхаматтаоттаяра гIулакх. ХIаьта а массови-политически болх, хIанз укх сахьате, хила беззача тайпара дика лелац. Наьха кхетам чу дIаяхача ханах юхедисача воча гIулакхашта духьал лелабу къовсам мела лелабу. Цунах пайда эц реакционни элементаша, къахьегамхой общественно-политически бахарах къоастабе гIерташ.

Интеллигенцеца беча балхах лаьца а дикка дукха къамаьл дир нов. Гайрбековс. Интеллигенци, къаьстта хьехархой, лораш балхаш тIа дIачIоагI а баь, республике соцаргболаш бе беза царца болх, аьлар цо. Дуккха бакъдараш дийцар цо. Цхьайолча партийни советски органаша хьехархойи медицински болхлойи йоакхо ца ярах, уж балхаш тIара дIаахарах.

— Бакъдараша хьахьокх, — аьлар нов. Гайрбековс, — цхьайола тIехьайиса элементаш юрташкара хьехархойи медицински болхлойи лелхабе гIерташ я, царна лоалургдоаца гIулакхаш а увттадеш, хIаьта цхьаболча хьалхле лелаераша, масала, Урус-Мартановскии Ачхой-Мартановскии ССКП райкомий секретараша нн. Васильковси, Крутовси лоархI из гIулакх хулиганий гIулакх долаш санна. Из ишта лерхIилга доккха гIалат да. Юртара хьехархо е лор дIавахар, лархIа деза вай политически, кхы дIахо хила йиш йоаца гIулакх санна, хIаьта дIахо йодача хана болхлой дIаухилга хургдоацаш тоабе а беза болх.

ДIахо къамаьл даьча республика связа управленен начальника нов. **Мельниченкос** дийцар, республикерча юртий районашкарча радиофикацех лаьца.

* * *

Дийцача дешаех лаьца йоаггIаш йола решенеш йир ССКП обкома **пленумо.**

Максим Горький

(Вайча дийнахьа денэ 90 шу дизарга 1868—1935 ш.ш.)

Максим Горький (Алексей Максимович Пешков) — сийлахь-воккха эрсий писатель, социалистически реализмах долча литературан лардаш яхкар ва. ДIадахача бIаьшерен 90-ча шерашка литературана юкъе вахар Горький. Демократически уйла йолча наха шоай писатель а лерхIаш, тIаийцар Максим Горький. «Лаьчах дола илли», «Йоккха саг Изергиль», «Буревестниках дола илли» яха цун произведенеш берригача наха йовзаш я. Революционни тIахьехам санна кхайкаш яр уж, къайлагIарча прессо ешаш лелайора уж, цкъаза революционни прокломацей лоархIам а хиле дIаовттар уж. 900-ча шерашка революционни болама юкъе дизза дакъа лоацаш вар Горький. «Фома Гордеев», «Кхоъ» яхача ший повесташ тIа Горькес хьахьекхар эрсий буржуазен бокъонца йола оамал, эрсий обществе классашта екъаялар. Царел тIехьагIа Горькес язъйир: «Пхон тIа», «Дачникаш», «Маьлха бераш», «Варвараш», «МоастагIий» яха Iалаьмате боккха общественни а художественни а лоархIам бола пьесаш. 1906 шера цо язъяьча «Нана» яхача романа тIа дунен литературан чухь эггар хьалха хьахьокхар буржуазни строяна духьал, социализм бахьан революционни пролетариато лоаттабу къовсам. Ленина дешашца аьлча, Сийлахьа-боккха Октябрь а хилалехьа «ший сийлахь-йоккхача произведенешца Россени дерригача дунени болхлой боламца чIоаггIа вувзавенна» писатель а хинна дIаэттар Горький. Сийлахьа-воккхача писатела творчески общественно-политически болх кхы чIоагIагIа болабелар советски Iаьдал эттача шерашка. «Советий Союзе гIолла» яхача очеркаш тIа Горьке хьахьокхар хIама хьадеча къахьегама турпале, социалистически обществон керда саг хьахилар. 30-ча шерашка чIоаггIа публицистически язъяьча статьяшца фашизманнеи тIемаи духьал гIотт Горький. Литературан гениальни художник, публицист, критик, теоретик А. М. Горький дуккхаза а белгал боахаш вар социализм хьалъеча писатела бола Iалаьмате боккха лоархIам, цо йоахар халкъа вахарцара кхотабенна бола бувзам — советски литературан кертера принцип я. Из гIулакх къаьстта белгал даьккха да литературани искусствони дешаех Н. С. Хрущевс даьча къамаьлаш тIа. В. И. Ленина Iалаьмате чIоагIа лоархIаш хиннача сийлахьа-воккхача художника творчествос берригa хьаьнала нах тIахьех тахан халкъий ираз а кортамукъале а бахьан къовсам лоаттабе.

Кердача отделенена новкъостал де деза

ХIанзалца 6 отделени мара яцар «Назрановски» совхоза. Укх шера 7-ча марта цу совхоза № 2 йолча Плиевски отделенех Буро-кIале яха юрт хьа къоаста а яь, № 7 йола керда отделени йиллай.

Ялаташ кхедара, хьасийи сомийи бешамаш лелаяра, хьайбаш леладара, кхыдолча юрта боахама гIулакхашта Iалаьмате йоккхий торонаш йолаш лаьтташ да цу отделенен.

Цу торонех бизза пайда эцаргболаш дац, отделенера цхьадола гIулакхаш. Тракторий бригадий балхаш ледара лел. Юртал арахьа тIехьа Iеш болх белга, болхбечарна бригада тIа дIайха даа хIама кийчделга, кхыйола культмассови мероприятеш лелаелга, тракторо болх беча моттиге хий а доагам а дIа тIа а кхухьаш заправка елга хIанз а бокъонца вIашагIделладац. Кхы а ледарагIа лел, балха нарядаш язъелга а балхах алапий язделга а.

Отделени хьакъоастаялехьа хьалхара кийчо еш Плиевски отделенех Буро-КIалара тракторий бригада хьакъоастаяьяр 16-ча феврале. Цу хана денз 7-ча марта кхаччалца трактористашеи, прицепщикашеи, бригадацарча кхыча болхлошеи баьча балха нарядаш бригада учетчикага нов. Гаракоев Хьасанага я. Отделени «дIакъасташ» я аьнна уж нарядаш дIаца эцаш йитай Плиевски отделенен бухгалтеро. Уж кхоачамбоацараш сихонца дIадаха деза. Тоабе беза наха юкъера политически кхетама болх, цу гIулакха теркo е декхарийла я совхоза партийни организаци.

Бригадашта, звеношта болхлошта юкъе социалистически яхь а йоаржаяь, цу яхьа, пхе ден а декадах а баьча болха итогаш а лоарIаш дикагIа бола болхлой ахчанца а кхыча совгIаташца а белгалбаха декхарийла я совхоза профсоюзни организаци. Иштта декхарийла я из балхах алапий яздара а болхлошта ший ханнахьа алапий дIадалара а гIулакхаш ца телхийта.

Отделен контора, хьайбай базаш, ялаташ леладу амбараш, иштта кхыйола гIишлонаш хьалъе еза. 7—марта керда отделени йилларал совгIа хьадда хьаде доладаь хIама дац отделене. Цу гIулакха йоакхо еш совхоза дирекци а яц.

ХIанз отделене хьабе мел беза болх тахан болабича а сов баргболаш болхлой ба Буро-кIал. Уж балха тIаозаргболаш гIулакхаш дIа доладаь дац.

Юртара кхашка долха наькъаши юрта юкъера наькъаши телха да. Ковна гонахьа карт йоацаш ба дукхагIа бола юртара бахархой.

Цу дерригача кхоачамбоацарий е ма езар уйла а йийе Iалаьмате сиха уж кхоачамбоацараш дIадахеи, отделенена эшаш дола новкъостал деи декхарийла я совхоза дирекци. Райисполком а цу кердача отделенен йизза йоакхо еш хила еза.

ЭГИЕВ.

Балха нормаш тIехкхоачашъю

«Назрановски» совхоза Плиевски отделенерча № 4 йолча тракторий бригада трактористаша — Котиев Абоси Плиев Махьмадеи балха нормаш 145 процент кхоачашъю. Шоаш тIаийца хоржамашта хьалхара социалистически декхараш тIехкхоачашдир цар. ХIанз бIаьстан ялат а кхыйола культураша дIаера балхаш, лаьтта ахара, макха баккхара балхаш ханал хьалха кхоачашде аьнна социалистически яхь яьржай бригада коллектива юкъе. Цу яхьа хьалха латт нн. Плиев Махьмади Котиев Абои.

Сурта тIа: тракторист Котиев Або болх бе волавалалехьа трактораrа хьожаш воалл.

Плиев И. текст а сурт а.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Американски тIема гIулакх леладераша наха ду низаш

Берлин. (ТАСС). Малхбузен Германерча бахача наха низаш а деш леладеча бIехача гIулакхех хоамаш язду берлински демократически печата тIа. Бамберг яхача городе (Бавария яха лаьтта) американски салтечо шийга доагIа ахча хьада аьннача таксе шофера наькха урс а Iетта чов яьй, шоллагIча американцо чов яьчул тIехьагIа кхы тIа а геттара къиза йийттай шофера. Геттара хала а волаш больнице дIавигийтав шофер.

Ресторана доал деча кхалсаго балха ха йистеяьнначул тIехьагIа шоашка арадовла аларах американски виъ салтечо ийрча гIулакх хьовзадир. Корзахбаьннача хулиганаша кхалсага йийттар. Улица тIа арабаьнначул тIехьагIа ресторана корах тIой а, ювлийташ тапчаш а йийттар хулиганаша.

Йоккхача скоростах Ленерец яхача города (Гессен яха лаьтта) улицах дIаводаш вехача американски салтечо машин тIатеха ши кхалсаг йожаяьй. Шаккъе а кхалсаг еннай.

Индонезийски мятежникашцара чанкайшистий бувзамаш

Джакарта, 21 марта. (ТАСС), Дукха ха йоацаш мятежникех мукъаяьккхача Пакaнбару яхача моттиге карадена документаш язду кепа йоазон тIа. СЕАТО-неи Центральни Суматрерча мятежни кликанеи юкъе латта хьинарера дакъа лацархой санна хьахьокх цу документаша чанкайшисташ. «Хариан ракъят» яхача газето язду, мятежникашта Тайване гIолла дукха американски герз дIадахьийта хилар.

«Бинтанг Тимури», «Симпон» яхача газеташа белгалду, Ченнолтом яхача американски инарала хьалхале лелаеча авиатранспортни кампанеца бувзам болаш мятежникаш хилар. Компанес Сингапурацеи Бангкокацеи бувзам хьаллоаттабу.

Газеташа белгалдоакх, Чанкайшистий агентурас Индонезе мятежникаш герзаца Iалашбаь ца Iеш, иштта экономика телхаяра гIулакх леладеш хилар а.

Албански ахархой вахара хьал лакхлуш латт

Тирана, 21 марта. (ТАСС). Албанерча халкъа Iаьдало массайолча хана йоакхо ю юртарча ийдерхой. Мехка хадданза шерлуш латт юрташкара магазинаш а наха эшача товарий ассортимент а. ХIанз укх сахьате республике болх беш 1800 совгIа юрта магазин я, наха эшаш дола тайп-тайпара товараш чу а долаш. ДIадахача цхьан шера Албане хьайийлаяр 500 гаргга юрташкара магазинаш. Албански юрта бахархоша дукхагIа ийду кийча барцкъаш, цIагIа эша хIамаш, гIишлоний материалаш. Шерра дIаехаш я мебель, зипаш, радиоприемникаш, велосипедаш. Соахка ахархошка 1956-ча шерачул 34 процент дукхагIа дехкаьд шекар, 52 процент дукхагIа зипаш, 44 процент дукхагIа мебель. Укх шера, халкъа боахама планага хьежжа юрта бахача нахага товараш дохкар 29 процент лакхлургда.

Индонезен чурча гIулакхашта империалисташ юкъегIерташ хилара духьал

Джакарта (ТАСС). Индонезийски халкъ чIоагIа духьал эттад СЕАТО, — кертерча даькъе ВIашагIкхийтта Штаташ Индонезе чурча гIулакхашта юкъе гIертара.

22 марта Индонезерча американски посольствон зданеш тIа а американски посола резиденце тIа а хьалтеха доккхача алапашца яздаь «Хургйоацаш дIахеца СЕАТО!» «Халкъ, хьалгIатта СЕАТО чурча гIулакхашта юкъе гIертара духьал!» яха плакаташ доахкар.

Малхбузен Суматре бахача наьха Союзо Джакарте арадаьккхар, мехка чурча гIулакхашта США юкъе гIерташ хилар чIоагIа харцахьа лерхIаш дола кхайкарал. Цу союзо харцахьа лаьрхIар СЕАТО-с мятежникашта деш дола новкъостал, из мятеж тоIае правительствос леладу гIулакхаш хьал а лаьцар. Цу Союзо даьр дир Индонезен Ахархой союзо а. США посольстве а яха, союза делегацес дIадийхар Индонезена духьал США-си СЕАТО-си лелабу подрывни болх соцабайтилга.

Дерригача халкъо дIадехараш дика хьаллоац Индонезен студенташа.

Индонезийски вузий студенташа мятежникашта духьал къовсам лоаттабе вIашагIъеллача комитето соцам бир, США-н, Филиппиний, Австрален посольствай зданешта хьалхашка Индонезен чурча гIулакхашта кхыйола паччахьалкхенаш а СЕАТО а юкъе гIертара духьалара демонстраци е.

Хьакхарч лелаеча ферма тIа

«Ингушски» совхоза 3-ча отделенен хьакхарчий ферме тхо кхаьчар, лелаеш йолча ден распорядках хьакхарч Iуйрийна хIама а диаь, шоашта то-товча моттиге йийша ядаш хулча ханна.

Тхо тIадаьгIача «газика» мотор сецачул тIехьагIа хьахезар чIоагIа хьекхаш дола хьакхарчий цIогIарч. Иштта цIогIарч хьекхаш мецъелча мара хилац хьакхарч.

Гоннахьа дIа-хьа а хьежача, даа хIама дехаши шойх къахьетам бехаши хьайбаша хьекха цIогIарч а хезача тха са-паргIато чехка яйра. Керттерча корпуса аьттехьеи аьрдехьеи ягIаш яр ча тIатеха тховнаш а долаш, къоргаш йоахкача картаца чуерзаяь шиъ помещени. Картал чухьнахьа, колдийла гIолла лелаш яр тайп-тайпара ханаш а дегIамаш а дола хьакхарч.

Гаьннара тхона къаьга кIай хийтта свинарник, юххера хьежача лохехьа йокъаенна колдаш а йоахкаш ийттIа пенаш а долаш яр. Цо хьахьокхар цу помещенех дуккхача хана сага кулг кхийтта ца хилар.

Тхо цига нийсделар, дуккхача хана сеца лаьтта кормозаправник болх бе йолаеннача дийнахьа. Къона свинаркаш боахкар бригадир йолча Глотова Александрай хьалхленца хьайбашта доакъар (мешанка) кийчдеш.

Дуаргдац цар эхьа ча, — йоахар Глотовас, — саготалла йозю укхох эеш комбикорм.

Глотовага ла а дувгIаш, йоккхача дахчан нийшка кIедж яьккхача дIайхача хица тIоада а деш эхьа чаи комбикорми вIашагIъэеш боахкар свинаркаш.

— Ай, еха ма йий нийш-м, — ийккхар, Кумсиева Лидайга.

Массаварг а дIахьежар нийшта кIалхара хьаухача морача тIоадалага. Хьа Iовш-Iовш, кастта тоатолг а хинна, хийцца Iохьийдар тIоадал. Кулгаш Iодахар Глотовай.

— Ай, Iоухар-м хий мичад, укх доакъарца эггара езагI йола ешаь комбикорм ма йий. Э-эх, кхыметтел йоханза нийш а яц, аьлар цхьан свинаркас.

Тхоца дIабаьхка хинна совхоза керттера зоотехник нов. Дышниеви директора заместитель нов. Дзортови кхы дс хIама долаш бацар лаьтта бIарз ца хьежача.

Свинаркаша сиха, кулгашца (шодаш дацар) вIашагIъэдаь дIайха доакъар ведарашка хьачу а дехка, хий тIа а детташ дIахо царчу кийчдир. Юххера а шийтлагIча сахьата тоадаь, йистедаьнна доакъар а ийца, моцалла дIа-юха удаш йола хьакхарч чуйоахкача карташкахь болабелар уж.

Картаца гIолла Iо гулъелар, йоккхийи зIамигеи а, низболаши эсалеи а, маIеи кхали а вIашагIъийна хьакхарч. Свинаркаш майрра тIехлийлхар картах (ниI е зIар дацар картаца). Хьакхарчашта доакъар дехкаш йола нийш дуккхача хана цIен ца яьрех тара яр — хотташа хьалийкъаяр уж. Цхьаяраш еха а яр. Ардакхех хьалдагIаш гора Iаьржа хьастамаш.

Хьакхарчаша го бир свинаркашта, бакъда гучох уж цу гIулакхага баьнна бар. Цхьанне картах хьабаьккхача гIуракхаца хьакхарч дIа а лелхаеш, шоллагIчо нийш чу Iодеттар вIашагIъэдаь доакъар. Цунах хьакхийттача хьажо боабир хьакхарчий юххера сатохам: низболчар низбоацараш, эсалагIа яраш кIал а кхухьаш тIахьийлхар уж нийшта. Бетталуш хинна гIуракх-м гIадилг даккхар санна мара теркал а бацар хьайбаша.

— ХIахьий хIанз, из да дуаргдоаца доакъар! — аьлар цхьанне — Глотовайга. — Цар-м гIомарца эдаь хилча а дуаргдар из.

Дукха юкъ ялалехьа йоассаелар нийш. Бакъда хьайбаш кхы а даар дIадехаш дар...

Свинарника чу яхкаь хьакхарч яр шоай хурскашца. Укхаза кIезигдукха сатийнагIа дар гIулакх, гIийлла хьахозаш хурский узамаш мара дацар. Клетка чу вIашка а теIаш ядар хурскаш. ТIаьда йола уж, цхьаккха тайпара а йIоахъяла могаш яцар. Цхьайолча клеткаш чу кIеззига ча дар кIалхьаьрца. ХIаьта свинарника чухьа уллаш долча декъача чах клеткаш чу кIалхьарцар де сага дага а дехадацар. Из де дийзар керттерча зоотехника нов. Дышниевс ше.

Цхьан клетка чу, наIара юхxе уллар енна шиъ хурск.

— Тахан яйнай уж, — аьлар гIайгIане Глотовас, — хьайбай лор хьавеча эттIа а яь, сенах уж ейнай хьожаргва.

Цхьа юкъ яьлча аьлар кхы а Глотовас:

— Сенах яйнай-м гуча да. Шийла я, тIаьда я, — цунах лазар хул хурскашта. Iоеча хана а хул уж-м эсала.

— Мала я царга хьожар? — аьнна хаьттар оаха.

— Тхо да, — аьлар бригадира. Хьакхарч тха хIанза а белгалъяь, хьажа безачарга дIахьожаяь яц. Дерригаш а цхьана хьеж тхо царга.

Хьежа а хьежар уж берригаш цхьана царга, бакъда, хьежарал совгIа деш гIулакх-м дацар царна.

Тхоца латташ болча свинаркаша Валиева Зояс, Кумсиева Лидас, Кузьменко Валентинас, кхыбараша раьза боацаш хьадувцар ферма тIара кхоачамбоацараш. КIезиг-кIезига доалаш, хьагуча дала доладелар ферман во сурт: фу бахьан долаш хьакхарч ферме дукха йовш хилар да а продуктивность лоха хилар, хьакхий дулх даккхар кIезигдалар да а.

Тхоашта могар дича СТФ мел хьакхарча я тхона ха ца могаш яр ферма тIара учет. Иштта мара свинаркашта а хацар шоаех масс хьакхийна гIулакх деш малагIа я а. ХIара свинаркага ше гIулакх де деза хьакхарч дIахьожаяь ца хиларо бехктокхаме доацаш нийсдаьд хьайбашта ду гIулакх, дIахо иштта дIадаха йиш йоацача кхаьчад из. Цхьанненa а хац ший балха план, декхар. Антисанитарни хьала тIа кхаьчай ферма: помещенен пенаш, клеткаш кIир тоханза да, вIалла йокъа ца луш я чухьа латта тIоадал, бIехал. Ехача моттигашка гIолла хийцца чакхбувл хьекха мух. Цудухьа, цIаккха а докъа ца луш долча хьайбашта хала лазараш хул, йов хьакхарч. Цул совгIа дIаьхача Iай во доакъар хиннад хьакхарчашта лоаттадаьр.

Цу дерригнеша даьд, 1957 шера 1 августа 31 декабрага кхаччалца йолча хана цу ферма тIа 73 хьакха ялар. Укх шера а лаьгIдаланза да хьакхарч йовр. Духхьал цхьан февраль бетта еннай 38 хьакха.

Хоатталу, — мала эзав иззал доккхача зенна бехктокхаме?

Цхьаккхе а эзавац.

Хьакхарч шоай ханашка, озача таразага, кхал-маIа хиларга хьежжа къоастаяь яц. Ерригаш а цхьана я. Цудухьа хьакхарчех хьахула фу эсала, кIезига хул, цхьайола хьакхарч шера — цхьан-шера ах-шера яхкац. Дуккха а я хьакхарч ара хоттала, бийсана яхка моттигаш. ТIаккха, свинаркашта хьакха яхкалга халехьа е йов хурскаш, е хьакхо ше юъ уж.

Чукхоабаш латтараш а я иштта къоастаянза. Цудухьа эсалагIа яраш массаза меца юс — дукхагIа низ бараша доакъар дIакхачийтац царга.

Уж гIулакхаш да «Ингушски» совхоза 3-ча отделенен СТФ (отделенен управляющий нов. Коригов, зоотехник нов. Бельтоев) хьакхарч дукха йовреи, цар продуктивность лоха хилареи бахьанаш. Укхаза йоацаш я ден распорядок доакъара рацион, къахьегама дисциплина. Беррига болх тесса битаб СТФ-ан хьалхале лелаераша.

Хой-теш из совхоза дирекцена, партийни профсоюзни организацешта? ССКП Горкома, Горисполкома?

Хов. Бакъда болх тоабарна хIанзалца хьа даьр кIезига да. Малгобеке тайнаб ишттача лохача, воча балхаца. Сихха из тоабарна эша гIулакх дац деш а хьагуш а.

СТФ болхлошца еш беседаш яц, цар балха говзал лакхъярна, ферманна эшача гIулакхашта уж оарцагIбахарна хIанзалца хьа баь болх бац.

Уж Iулакхаш дувцача корреспонденцеа тIайоагIача номера тIа хьажа.

Д. ХЬАКИМОВ,
П. ГАГИЕВ.

Михаил Парасаевич Битиев

Первомайски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза юртбоахама артела дикагIа вола колхозхо. «Бетиевс, иттане дер дергда» — йоах цох колхозхоша. Луговская ГЭС хьалъеча хана эггара халагIа дола балхаш деш хиннав из. Цига канал доаккхаш, цо 5 эзар кубометр лаьтта тессад. Битиевс хIанз а чIоагIа болх бу шиъ совгIа норма кхоачашъеш. Цо юкъера лаьрхIача 1.500 совгIа къахьегама ди доаккх.

Сурта тIа: М. Битиев кхашка ваха ваьннав.

Сурти тексти С. Хакиева.

Школашта гIо ду

Школашкарча пионерски организацешца беш бола болх тоабелга, шоай метте хьаотта езаш йола из къона тIехье коммунистически уйланца кхеелга — комсомола доккхагIа дола декхар да.

Грознерча № 3 йолча барзкъаш тегача фабрикан комсомольски организацес, из ший лоархIамера декхар кхета а даь, семилетни школе пионервожателла хьожабаьб фабрикера дикагIа бола болхлой — комсомолкаш Мишечкина Валентинаи Понкратова Еленаи.

Массаза а фабрике шоаш беш бола болх а, комсомольски организацес шоашта тIабилла из пионерашцара болх а дика лелабу комсомолкаша Мишечкина Валентинаси Понкратова Еленаси.

Дешархой кхетамца кхебара болх комсомолькаша дика тоабеш хилар бакъдеш я школера хьехархой коллектив.

ОСМИЕВ М.

Балха декхараш кхоачашдаьд

Нохчии-ГIалгIайи республикан автотреста чуйоагIаш йолча автотранспортни конторий цхьайолча коллективаша шоай декхар ханал хьалха кхоачашдаьд.

Номер шиъ йолча автотранспортни контора къахьегамхоша 1958 шера хьалхарча квартала план 26-ча марта кхоачашъе аьнна, берригача автотреста къахьегамхошка даь кхайкарал хьал а лоацаш кхоалагIча автотранспортни контора коллективо дош делар:

1958 шера хьалхарча квартала план 26-ча мартага ца а доахаш, ханал хьалха, хоржамаш хулача 16-ча марта кхоачашъе аьнна.

Коллективо ший декхар кхоачашдир. Хьалхарча квартала план тоннашца лаьхIача 100 процентин тоннаш-километрашца — 102 проценти кхоачашъяьй цар.

Цига коллективо ерригача автотресте хьалхара моттиг яьккхар, № 3 йолча автотранспорта контоpан начальник волча новкъоста Чубчинкоси иштта партийни организацен секретара новкъоста Данильченкоси доаггIача тайпара контора къахьегамхошта хьалхишка шоай балха декхар дIа оттадарца.

Къаьстта дика балха тIа белгалбайлар шофераш новкъостий Хаджимурадов Анади, Бочков Федори, Мударов Анди Михайлови, слесараш Дранныйи, Шевченкои иштта кхыбараши.

Цул совх дIадахача шера балха план тIехкхоачашъярах предприятешта хьожадаьча фондах бIоазза бIаь тума ахча ийду кхоалагIча автотранспорта конторо.

Д. АМАРАЛИЕВ.

СПОРТИВНИ ТОЛАМАШ

ДогIа а лоа а делхашехь

(РСФСР-а юрташкарча легкоатлетий яхь)

ДIадахача тIеххьарча деношка хьекхаш мух а болаш, делхаш догIа а лоа а долаш яр Грозне. Из иштта дале а Грознерча «Динамо» яхача стадионе дукха нах бар гулбенна. Шин дийнахьа вIаштта хилар цига чакхйоалаш юрташкарча легкоатлетий Ерригроссийски яхь.

Цига вIашагIкхийтта Алтайскийи, Ставропольскийи краешкареи, Омскийи, Новосибирскийи, Липецкийи, Воронежскийи областешкареи, Дагестанереи, Къилбаседен ХIирийи, НГIАССР-еи иштта кхыйолеи командаш яр. ДIоахала а лакхала а тувсабалареи, тайп-тайпарча дистанцешка адареи, ядро а копье а диск а кхоссареи яхьаца чемпионий звани яккха гIерташ 150 спортсмен вар цига гулвенна.

Ха хала хинна яле а цхьабараша дика толамаш даьхар цу яхье.

Диск тоссаш хиннача А. Рощупкина (Алтайски край) Российски «Урожай» яхача обществан Совете керда рекорд оттайир 41 метри 10 сантиметри тессар цо диск.

Боккха а сакъердаме а къовсам бар цига хиннар, хIана аьлча царна юкъе бар НГIАССР-а командашцара спорта мастер йола Ф. Казанцеваи, Е. Раллои, дика шоай гIулакх ховш бола легкоатлеташ Весслеваи (Омски область), Бикчурини (Башкирия) кхыбараши.

100. 200, 400 метр гаьна ядарах хьалхара моттиг яьккхар Казанцевас. Ядро тассарахи, дIоахала тувсабаларахи кот баьлар НГIАССР-а викалаш, Е. Раллои, спорта мастер Г. Безбородоваи. Дика хьокхамаш даьхар Алихановс а (Сунженски район), Чесноковс а (Гудермес) иштта кхыбараша а.

Ерригкомандай хьалхара моттиг яьккхар Нохч-ГIалгIай Республикерча легкоатлеташа, шоллагIа моттиг — Ставропольски краерча команда, кхоалагIча метте хилар Алтайски краера легкоатлеташ.

Р. ФАТХУЛОВ.

Редактор
М. ЛЬЯНОВ.

Ший кортамукъал чIоагIъе Тунисо лоаттабу къовсам

Тунисски республика — эггара къонагIа йолча дунен пачхаьалкхенех цаI я. 20 марте ши шу дуз цун. Цхьабакъда республикас йоаккха из лоаца ха а дуккхача шерашка лаьттача колониальни низ-Iодкъамах юхедисараш дIадахарцеи цу мехка шоай доал юхаоттаде империалисташ гIерташ хиларцеи дувзаденна долча халача гIулакхех хьалийза я.

Ховш ма дий, XIX бIаьшере йисте доалача хана дена Туниса Францес доал деш хилар. Бакъда, французски колонизатораша Iаьдала тIавиттар тунисски бей (аьла), цхьабакъда цун Iаьдал цхьаккха бокъо йолаш дацар.

Боккъаладар аьлча мехка доалдора французски генеральни резидентон бIаьш болча французски чиновникашеи.

Хиланза яргIоацача демократически бокъонехи паргIатонахи даьккха дар Туниса халкъ. «Общественни кхерам ца хилийтара тIакховдарах» бола цхьа бехк кхоачам болаш бар тунисех вола моаллагIа а саг концентрационни лагере чукхосса. Шоай мехка дуккхача районашка дIа-юха баха бокъо йийхка бар Туниса нах. ЗIаммига-дукха а Iаьдала духьале еш дола хIама кепа техача газеташта гIодаш деттар, конфискаци йора. Политически хьакъехьа йола собранеш, митингаш, улицашкара манифестацеш яйтацар.

Духхьал 1932 шера мара болх бе мукъа баланзар профсоюзашта, хIаьта уж а, еррига кхыйола общественни организацеш санна, французски генеральни резидента фийла надзор еш яр. Цкъа гIайтта Iанзар Туниса халкъ шоашта низ-Iодкъам лоаттабераша духьал къовсам лоаттабеш. Цхьабакъда шоай пачхаьалкхе хулилга дудаланзар царга къаман-кортамукъален болам тIагIерта ца йоалаш французски правительствос Тунис мукъаялийтача 1956 шера март бетта мара.

Ше хьахиннача укх шин шера кердача пачхаьалкхено ший кортамукъал чIоагIъеш дукха толамаш даьхад. 1956 шера ноябрь бетта Тунис ВIашагIкхийттача Къамий Организацен член хилар. Цул тIехьагIа цхьадолча мехкашца, царца Советски Союз а йолаш, тунисски правительствос дIадоладир дипломатически торговии дола гIулакхаш. 1957 шера июль бетта кулгаш яздир цхьатарра бокъо а вIаши пайдане а долча советски-тунисски торговии договора.

Боахама хьакъехьа кхычарех тийша хургбоацаш шоай мохк Iалашбара тIехьа къовсам лоаттабе а доладеннад тунисски халкъ. Лаьттарчеи фордацарчеи Iалаьмате боккхача лоархIамерча наькъашца ювзаенна йола Туниса географически дика моттиг, лаьттагIа доахка цун рузкъаш, юрта боахама дола Iаламан дика хьалаш—цу дерриганеша а мехка лу экономически дегIаба а къаман рузкъа дебаде а йоккхий тороаш. Цу торонех бизза пайда а эцаш, кхьча мехкий капитала доазув а увттадеш, къаман боахам чехкка дегIабоалабе гIерт тунисски пачхаьалкхе.

Цхьабакъда, белгалдаккха дезаш да, колониальни доалах юхедисаьраш дIадахара гIулакх Тунисе йоккхача холонашца чакхдоаккхаш хилар. Тахханалца, фосфориташ, тух, аьшк, даш, цинк даккхар, ялат, даьтта, финикаш, цитрусаш яхар санна долча боахаман доакъошка кертера моттиг дIалоац кхыча мехкарча капитало. Iалаьмате доккха дакъа доал цун бе Туниса арахьарча торговлен а: мехка импорта 70 процентал дукхагIеи экспорта 50 процентал дукхагIеи дакъа французски компаней бе доал.

Дуккхача шерашка лаьттача колонизаторий доалах юхедисараш дика хоалуш да культуран хьакъехьахьа а. 80 процентал дукхагIа бола Туниса нах дешанза ба. 3,8 миллион болча бахача нахах 275 эзар саг дешаш ва, царех дукхагIа дола дакъа Тунисе бахача европейций бераш да. Iалаьмате во латт моттигерча бахача наьха унахцIено лораяра гIулакх а. Тунис мукъаяьнна аьнна дIакхайкаеча хана геттара кIезга яр медицински учрежденеш, царех дукхагIа яраш европейцашта гIулакх деш а яр, геттара кIезга бар лораш а. Колониальни лоал оттарах хиннача, кхерамерча лазарца-трахомаца къовсам лоаттабе лаьрхIа яь ерригаш а 25 диспансер мара яцар мехка. 25 процентал дукхагIа дола бераш 1 шу кхачалехьа довш доллашехь. Верригача мехка цхьаь цаI берий больница яцар.

Колониальни доалах юхейисача цу холонашца тIагIертта къовсам лоаттабу хIанз тунисски халкъо, цун правительствос, общественносто.

ЦIенхоштара холонаш нийслу тунисски халкъа къонача пачхаьалкхенна арахьарча политике а. Тунисски халкъ гуччахьа лоал лоаттаделга дIадаккханза ца баьнна французски колонизатораш Тунисера шоай гIулакхаш мамогга лораде гIерт. Туниса суверенитета а къам кортамукъа хилара а йолча тунисски правительствон бокъонна духьал - гIерт империалисташ, эггара хьалха французий бараш а болаш.

Ховш ма дий, Тунис суверенни пачхаьалкхе хилар дIакхайкаде «раьза хиннадоллашехь,» Францен доалдеш дола гIозараш шоай эскараш Тунисе лоаттаде гIертилга. Цу гIулакха духьал а йолаш, Тунисо дIадех ший мехкара французски эскараш арадоахалга, Туниса законах доагIача хьаштаашта накъа баха ца туташ, цу хьакъехьа йола переговораш массаз а йохаю французски колониализм лоаттаяр дезаш бараша.

Францeнеи Тунисаи юкъерча гIулакхий кхохкам французски колонизатораша Алжире лоаттабеча тIемца а бувза бенна ба.

Туниса халкъ чIоагIа хьожаш да Алжира халкъо лоаттабеча турпалерча къовсамга. Лоаллаха дахача, вIаши дулхах-цIех долча цу шин халкъа барт хилар латт, цхьадолча даькъе, историн чухь а культуран хьакъехьа а дукхадар юкъара долаш уж хиларах, бувца мотт цар цаI хиларах. Тунисе цкъа хинна Iийнаяц Алжира халкъаца цхьа барт хилара йола митингаш манифестацеши. Ала баьнна йоагаш латтача Алжирера байддараштa, хетаргахьа аьлча, 100 эзар гаргга сага фусам еннай Туниса халкъо.

Туниса халкхо вошал дола новкъостал дарах, хIаьта иштта Алжире беча тIема тIа ка ца яларах, ах миллион долча французий эскара къаман-кортамукъален болам бохабеца магарах корзагIа даьннача, Францен доал деча гIозараштa Алжире гIайттараштa тIема новкъостал ду аьнна Тунис бехке ярал толажагIа хIама кораданзар.

ХIаьта ховш ма дий, тунисски правительствос Францeнеи Алжираи юкъе эттача гIулакхаца цхьаккха хIама ца леладешехь, Алжире лета французий эскараш, цкъа даьнна ца Iеш, дуккхаза а Туниса територен тIа даьннилга, цар цига чухьежаш а нах лувцаш а гIулакхаш леладаьлга. Духхьал 1957 шера 50-за Туниса суверенитет Францес йохаеш моттигаш хилар.

«Эггара къизагIа дола таIазараш» дергда яхаш кхерамаш тIатувсар Туниса французски министрашеи инаралашеи. Царех цхьа таIазар дар французски самолеташа эггара къизагIча тайпара Туниса Сакиет-Сиди-Юсеф яхача юрта йийтта бомбаш. Уж бомбаш еттарах вийна а човнаш хинна а 180 саг ва.

Туниса халкъ кхераде, Алжирерча ший вежарашцара цун бола барт цунга дIабаккхийта гIерташ, колонизатораша даьча зуламано Тунисе а гаьнна цул арахьа а нах чIоагIа эгIазбигар. Тунисе митингаши демонстрацеши хилар. Правительствос Парижера ший посол цIа а вийхар, Бизерт яхача портера а тIехьа мехкара французски эскар Iалаьмате чехка арадоаккхилга дIа а дийхар. Францeна латкъаш. ООН-а Кхерамах лоравалара Советага кхайкар Тунис. Кхерамах лоравалара совете из дош къоастадеча хана ВIашагIкхийттача Штаташеи Англеси шоашта тIаийцар Францeнеи Тунисаи юкъе латта къовсам дIабаккхара юкъарло. Из «юкъарло» тIаэцара бахьан да, из санна дола колониальни агрессех дола дош ООН-е ца дувцийта а США-ни Англени империалисташ Тунисе де гIертараштa эша дика хьал цига оттаде а лерхIаш.

ХIаьта цу гIулакхо кхы а чIоагIагIа хьею Туниса общественность.

ДIадахача шера февраль бетта Туниса экономика «тахка» а американски «новкъостал» дарна переговораш е а Америкерча бIаьхийча наьха гIозарий ши викал вера Тунисе. Уж переговораш йисте яьлар Туниса кредитах 8,5 миллион доллар лургдолаш кулгаш яздарца. Цул тIехьагIа дукха ха ялалехьа гучадаьлар, отставке вола контрадмирал Эллиот Страусс Тунисерча американски экономически миссена керте оттаваь хилар а Туниса экономиках «юкъареи къаьсттаи» йола информаци гулъе цунна тIадилла хилар а. 1958 шера февраль бетта «Конорада петролеум корпоройшн» яхача американски мехкдаьттан компанега кхаьчар мехкдаьтта лаха къулбехьен—малхбузен Тунисера концесси. «Комба» яхача французски газето белгалдоахача тайпара, из концесси я Тунисерча американски экономически экспансен хьалхара этап. Боккъала дар аьлча цу экспансех гуччахьа дувц американцаша шоаш а. Масала, Тунисерча американски посоло Джонса аьлар, Туниса Iаламан рузкъех пайда эца хьашт долаш а тунисски правительствос шоашта концесси яларга хьежаш а дола гIозараш да США, аьнна.

Уж тайпа планаш увттаю Туниса хьакъехьа английски империалистий гIозараша а. Вашингтонерчеи Лондонерчеи колонизаторий безам хургбар хIанзза мара французий лоалах мукъа ца даьннача Туниса халкъана империалистий керда дукъ качдолла...

Тунисера гIулакх Iалаьмате чIоагIа кхохкаденна латт.

Сакиет - Сиди-Юсефе нах боа а беш, лоза а беш, доккха зуламаш даьчул тIехьагIа итт-ях ди а даланзар, Тунисе дахийтача французски эскараша цхьаькха а зулам де. Мехка къулбехье улла нах баха Ремада яха моттиг го баь чу а ерзаяь, Туниса гражданий бIарчча группа лаьцар цар салтий батальоно.

Французски колонизаторий тийшаболха духьал а долаш, Туниса халкъо чIоагIбу ший пачхаьалкхен къама суверенитет лораеш, патриотически дерригa низаш кхотадеш, Алжире машар хилийтара тIехьа бола болам. Туниса коммунистически парти кхайкар империалисташа леларшта меттахьа хIама тоха а мехка къаман сий лорадеш хила а тIахьехаш. Туниса коммунисташа Францeн коммунисташца цхьана цIаькха а йоах, Францeнеи Тунисаи юкъера гIулакхаш дика дегIадоаладайта торо лургйола цаI мара боаца никъ ба къам ший лоIамах дегIадара Туниса бокъонаш а лерхIаш, машаре вахара никъ.

Хала денош да Туниса къоначa пачхаьалкхено дIахьораш. БIаьхбенна а тIагIертта а къовсам лоаттабеш, колониальни дукъа кIалхара даьннача халкъо ший кортамукъал лораю, ший республикан экономически а социальни а прогрес бахьан ковсам лоаттабу.

Г. ДРАГУНОВ.

Кинотеатре «Родина». Берий сеансаш **«Николка паровоз».** Долалу: 8.30. **«Графа бехача боахама тIа».** Долалу: 10, 11.30, 1, 2.30, 4, 5.30, 7, 8.30, 10.

Челюскинций цIерагIча кинотеатре. Йоккхача зале: **«Графа бехача боахама тIа».** Долалу: 10, 11.45, 1.30, 3.15, 5. 6.45, 8.30, 10.

№ 1 йолча зIамигача зале. **«Графа бехача боахама тIа».** Долалу: 9. 10.45, 12.30, 2.15, 4. 5.45, 7.30, 9.15.

№ 2 йолча зIамигача зале. Берий сеансаш. **«Тимури цун командеи»** Долалу: 9.30, 11.30. **«ТIеххьар бIал».** Долалу: 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30.

№ 3 йолча зIамигача зале. Берий сеансаш. **«Гуттаперчеви кIаьнк».** Долалу 9.15, 11.15.

Грозне Орловски улицагIа № 15 Iеш йолча **Треер** Татьяна Митрофановнас суде дувца чуденнад цу адресах вахаш волча **Треер** Яков Львовичацара къастарна дола дош. Дош дувцаргда Грознен Ленински района халкъа суда 3 участке.

1958 шера 30-ча марте хул Пачхаьалкхен чурча 3 процент йолча кхадж боагIача заема 62-гIа тираж

Тираже заема цхьайтта разрьде ловзабу 93.500 кхадж 51.152.200 сома, цу даькъе ба:

22 кхадж 50.000 сома хIарабар болаш.
55 кхадж 25.000 сом хIарабар болаш.
275 кхадж 10.000 сом хIарабар болаш.
880 кхадж 5.000 сом хIарабар болаш.
7700 кхадж 1.000 сом хIарабар болаш.
84568 кхадж 400 сом хIарабар болаш.

Заема облигацеш сберкассаша йохка а йохк ий а ю.
Эца пачхаьалкхен 3 процент йолча кхадж боагIача заема облигацеш.

Нохч-ГIалгIай АССР пачхаьалкхтрудсберкассайи пачхьалкхкредитеи управлени.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 23, телефоны редактора 2-07-01, отдел партийной жизни 2-41-23, отдел экономики 2-25-72, корректорской — 2-30-91.

СФ00737. Типография им 11 августа 1918 года, проспект Революции 30/3. Заказ № 1789